

**Åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen
tirsdag den 4. februar 2014 kl. 15**

Møteleder: Martin Kolberg (A)
(komiteens leder)

S a k :

Riksrevisjonens undersøkelse av statens arbeid med CO₂-håndtering – Dokument 3:14 (2012–2013)

Møtelederen: Da er tiden inne, klokka er 15.

Jeg har gleden av å ønske velkommen til nok en dag i denne kontrollhøringa som handler om Mongstad-saken, eller rettere sagt Riksrevisjonens undersøkelse av statens arbeid med CO₂-håndtering – som det heter helt formelt.

Komiteen har tidligere hørt tidligere statsminister Jens Stoltenberg, konsernsjef Helge Lund i Statoil, ledelsen i Gassnova, nåværende og tidligere styreleder i Petoro, SINTEF, direktøren i Miljødirektoratet, miljøorganisasjonene Bellona og Zero, teknologileverandører, fire tidligere olje- og energiministre og nåværende statsråd Tord Lien.

Aker Clean Carbon og Aker Solutions er også leverandører av teknologi til testsenteret på Mongstad. De hadde ikke anledning til å delta tidligere og møter derfor i dag. I tillegg har komiteen besluttet å høre de tre som var miljøvernministre i Stoltenberg-regjeringa.

De prosedyrene som av Stortinget er fastsatt i reglementet for åpne kontrollhøringer, vil bli fulgt.

Gangen i høringa er at de inviterte først får holde en innledning. Etter det får saksordfører Abid Q. Raja fra Venstre ordet i 10 minutter. Deretter får de øvrige partiene 5 minutter hver til å utspørre de inviterte. Det er den enkelte utspørter selv som styrer tida, uten innblanding fra meg. Jeg vil bare gripe inn hvis utspørringa går utover det som er høringas ramme. Til slutt får komiteen anledning til å stille noen oppfølgingsspørsmål, og den inviterte får helt til slutt ordet til en kort oppsummering.

For at komitémedlemmene skal få stilt de spørsmålene som er nødvendige, vil jeg be om at svarene blir så korte og konsise som mulig. Denne lampa som jeg har foran meg, og som ikke alltid er like lett å følge med på, vil lyse når det er 30 sekunder igjen av taletida.

Så presiserer jeg for dere som nå er våre gjester, at dette er, som dere vet, en åpen høring, og det er derfor viktig at dere unngår å omtale forhold som er underlagt taushetsplikt. Allikevel er det slik at Stortingets forretningsorden bestemmer at hvis dere har slike opplysninger, plikter dere å gjøre komiteen oppmerksom på det, slik at komiteen eventuelt kan håndtere en slik situasjon og eventuelt lukke dørene og få fram de opplysningene som er relevante for at saken skal bli tilstrekkelig belyst.

*Høring med Aker Solutions ASA og
Liv Monica Stubholt*

Møtelederen: Da er vi klare til å starte opp igjen, og da ønsker jeg spesielt velkommen til Valborg Lundegaard,

som representerer Aker Solutions. Du har med deg en bisitter, som er spesialistingeniør Knut Sanden, som er tidligere avdelingsleder for karbonfangst, er det opplyst til oss. Velkommen også til deg. Og vi ønsker velkommen til Liv Monica Stubholt, som var direktør i Aker Clean Carbon. Jeg gjør ettertrykkelig oppmerksom på at Stubholt nå ikke har noe ansettelsesforhold i Aker-konsernet, slik at det er klargjort for oss alle.

Bakgrunnen for at dere er invitert, er klargjort for dere, men jeg gjentar det allikevel: Aker Solutions er teknologileverandør av det som kalles for aminanlegget på Mongstad, og Aker Clean Carbon hadde fram til mars 2012 den funksjonen, fram til eierskapet blir overtatt av Aker Solutions.

Nå har vi opplegget slik som avtalt: Lundegaard og deretter Stubholt får 5 minutter hver til å si det dere ønsker å si i sakens anledning.

Lundegaard – vær så god.

Valborg Lundegaard: Takk.

Da Stoltenberg-regjeringen i 2007 la fram sin ambisjon om å få på plass anlegg for fangst av drivhusgassen CO₂, responderte Aker Solutions og Aker ASA med å etablere selskapet Aker Clean Carbon, ACC. Formålet med ACC var å utvikle og kommersialisere teknologi for CO₂-fangst fra eksos. Aker ASA var initiativtaker og investor i denne satsingen, mens Aker Solutions var leverandør av teknologi og nøkkelressurser. Aker Solutions hadde utviklet kompetanse innenfor dette området siden 1990-tallet, da Sleipner-plattformen med CO₂-fangst fra brønnstrømmen ble levert. Aker Solutions og Aker la sammen et offensivt industrielt løp for å lykkes med karbonfangst. Gjennom ACC har selskapene totalt investert mer enn 400 mill. kr på denne satsingen.

Regjeringen utsatte i 2011 utbyggingen av fullskalaanlegg på Mongstad, samtidig som markedet for karbonfangst kollapset. Aker Solutions og Aker tok den økonomiske konsekvensen av dette og nedskrev aksjene i ACC til null i fjerde kvartal 2011. Aker Solutions overtok Akers aksjer i ACC vederlagsfritt vinteren 2012. Aker har opplyst at selskapet har tapt ca. 400 mill. kr på det industrielle engasjementet i ACC og karbonfangst. Aker Solutions har på sin side hatt et lite overskudd fra karbonfangstsatsingen, som vi fortløpende har investert i videreutvikling av teknologien.

Valget av en aminprosess for CO₂-fangst ble gjort fordi vi mente denne raskest kunne kommersialiseres. I 2008 ferdigstilte vi et mobilt testanlegg for CO₂-fangst basert på en aminprosess, med en kapasitet på 60 kg per time. Dette anlegget har vært brukt til testing i Norge, USA og Storbritannia. Erfaringene fra det mobile testanlegget har vært svært verdifulle i arbeidet med å optimalisere teknologien.

Det har vært et brennende engasjement for å lykkes med denne satsingen, og totalt 300 av våre ansatte har bidratt til å bringe teknologien fram til der vi er i dag.

Et viktig gjennombrudd kom i 2009, da ACC vant kontrakten for å levere ett av to testanlegg for fangst av CO₂ på Mongstad. Gjennomføring av teknologiutviklingsprosjekter er spesielt krevende – det er ingen som har gått

opp løypa før. Prosjektet ble gjennomført av et meget erfarent prosjektteam, og vi hadde et godt samarbeid med Statoil, som har lang erfaring med å lede store utviklingsprosjekter. Vi leverte vår del av TCM med riktig kvalitet til avtalt tid. Oppstarten av testprogrammet ble likevel forsinket på grunn av lengre forsinkelser i integreringen med raffineriet. Dette var oppgaver utenfor vår kontrakt. TCM sto klart for testing i april 2012 og er det største og mest avanserte testanlegget av sitt slag i verden.

Vi har oppnådd mye gjennom TCM-prosjektet. I tiden fra kontrakten ble tildelt i januar 2009 fram til i dag har vi søkt om ni patenter relatert til teknologien, bl.a. innen energioptimalisering. Anlegget vårt har vært i drift i ca. 5 000 timer, med en oppetid på 93 pst. Vi har demonstrert fleksibiliteten i teknologien både for gass og kullkraftverk samt for raffinerier og annen industriell virksomhet. Gjennom denne satsingen har vi utviklet et ledende kompetansemiljø innen karbonfangst.

Høsten 2010 ble vi, i forbindelse med utarbeidelsen av utslippstillatelsen for TCM, klar over at utslippsverdiene for enkelte stoffer fra aminanlegget var nær anbefalte grenseverdier. Vi endret umiddelbart våre utvalgskriterier for aminblandingen og la vekt på å ha med grønne komponenter framfor å sikre mest mulig energieffektivitet. I tillegg hadde vi allerede patentsøkt en forbedret utslippskontroll som gjennom pilottester viste en betydelig reduksjon i utslipp. Disse tiltakene var etter vår vurdering tilstrekkelige til å sikre at utslipp fra anlegget ikke medførte helse- og miljørisiko. Det var imidlertid viktig å dokumentere dette, og vi gjennomførte derfor sammen med Statoil og Gassnova en rekke analyser innen atmosfærekjemi. Regjeringen besluttet i 2011 å utsette fullskalarensing på Mongstad med fem år, hovedsakelig knyttet til en mulig helsefare relatert til aminteknologi. Det er vanskelig å forstå at det var behov for en så lang utsettelse.

Vi har levert TCM-prosjektet og demonstrert at vår CO₂-fangstteknologi fungerer. I fjor sommer ga vi Statoil et forpliktende tilbud på en lisenspakke for et fullskalaanlegg på Mongstad. Vi har også gitt innspill til Statoil på teknologilisenkostnader for fullskala fangstanlegg. Dette utgjør ett av elementene i totalkostnaden. Vi har ikke vært involvert i å etablere et totalkostnadsestimat og har derfor ikke forutsetning for å kommentere dette.

Både i Norge og ...

Møtelederen: Er det mye igjen, Lundegaard?

Valborg Lundegaard: Nei. Nei, det er ikke så mye igjen.

Møtelederen: Fint, da avslutter du.

Valborg Lundegaard: Takk. Både i Norge og internasjonalt var det konkrete planer for bygging av karbonfangstanlegg og gjennomføring av klimatiltak. Industriell og kraftstasjoner som henter energi fra fossilt brensel som olje, naturgass og kull, slipper ut store mengder CO₂. Det er beregnet at de 4 000 største anleggene i verden står for om lag 40 pst. av CO₂-utslippene til atmosfæren.

Markedet for karbonfangst kollapset høsten 2011. Utsettelsen av fullskalaanlegget på Mongstad er en del av den globale trenden. Karbonfangstanlegg i Europa og USA blir utsatt og kansellert. ACC var valgt som teknologileverandør for CO₂-rensing på kullkraftverket Longannet i Skottland, men prosjektet ble kansellert. Regjeringens beslutning forrige høst om å stoppe utviklingen av et fullskalaanlegg på Mongstad har vi tatt konsekvensene av. Vi har lagt den videre satsingen innenfor dette området på is.

Aker Solutions har levert på den teknologiuutfordringen som ble gitt av Stoltenberg-regjeringen. Et fullskalaprojekt på Mongstad ville hatt stor og positiv betydning for miljøet og industrien. Dessverre er denne muligheten gått tapt i denne omgang.

Møtelederen: Takk for den redegjørelsen. Da er det Stubholts tur, vær så god.

Liv Monica Stubholt: Takk. Jeg ble bedt om å gå inn som styreleder i Aker Clean Carbon 1. februar 2010 og gikk over til å bli daglig leder da tidligere daglig leder sluttet i oktober samme år. Jeg sluttet i den stillingen i tråd med det Valborg Lundegaard skisserte om Aker Clean Carbons skjebne i slutten av 2012, så jeg skal prioritere mine kommentarer til perioden 2010–2012.

Jeg takker for komitéleders merknad om at jeg ikke lenger er i et ansettelsesforhold i Aker og gjør for ordens skyld også oppmerksom på at jeg er fristilt fra min kontraktsfestede taushetsplikt i forhold til Aker ASA og Aker Solutions for å kunne forklare meg for komiteen.

Den perioden der Aker Clean Carbon hadde vunnet kontrakten for aminanlegget på TCM, ble i parallell dominert av kampen og bestrebelsene for å vinne store internasjonale kontrakter. Det var helt nødvendig, for selskapet måtte søke muligheter for oppdrag og oppgaver uten å vente på fullskala på Mongstad. Man var nødt til å lete etter prosjekter som kunne realiseres som del av vår teknologileverandørrolle andre steder i verden. De to viktigste – det ene ble nevnt av Valborg Lundegaard – var å vinne fram for å bli teknologileverandør på Longannet i Skottland, der Scottish Power ønsket å rense CO₂ fra sitt kullkraftverk. De var i tett dialog med britiske myndigheter for å få bevilgning til dette, og den bevilgningen var i størrelsesorden 1 mrd. britiske pund. Aker Clean Carbon var valgt som foretrukket leverandør, men det var usikkert når britene var villige til å frigjøre midlene på sitt budsjett.

Parallelt kjempet vi for å vinne et prosjekt i Italia for energiselskapet Enel. De ville også rense kullkraftverk. Der var vi i konkurranse med tre andre leverandører, og vi håpet å vinne studier som kunne posisjonere oss for å levere Aker Clean Carbons teknologi der.

Det betyr at det internasjonale bildet preget av Aker Clean Carbons tenkning og det internasjonale bildet handlet både om å fremme vår teknologi og om å være en del av bestrebelsene for at karbonfangst skulle støttes av stater, EU og andre som ønsket å fremme CCS som klimateknologi. Det betød at spørsmålet om totalkostnad for et renseanlegg var en viktig del av det som ble diskutert. Som illustrasjon nevnte jeg prisen på 1 mrd. pund som var tentativt

satt av britiske myndigheter. Det spredte seg etter hvert en konsensus om at en prislapp i størrelsesorden 10–12 milliarder – kun for fangstanlegget – antakelig var et robust anslag, men det er riktig, som det ble presisert av Statoil i en kommentarartikkel i Dagens Næringsliv i går, at dette tallet ikke inkluderer transport og lagring. Vi så også at det tallet rimet godt med estimatene i Italia. Når det gjelder det kanadiske prosjektet Boundary Dam, som vil bli ferdigstilt i år, er anslaget 1,4 mrd. kanadiske dollar, noe som er noe under 10 milliarder. Men dette er begrenset til fangstanlegget.

Jeg vil runde av med å si et par setninger om spørsmålet om restaminer og helsefare. Da selskapet Aker Clean Carbon allerede i mai 2009 valgte å gå ut offentlig med en sak på vår hjemmeside, der vi orienterte om helsesisiko knyttet til restaminer i behandlet røykgass, var det fordi vi mente dette var en viktig del av det å være en ansvarlig leverandør av teknologi. Det var allerede fra det tidspunkt at det ble nedsatt et program i Aker Clean Carbon for å adressere dette og rense røykgassen for restaminer fra renseprosessen. Det betyr at det for Aker Clean Carbon ikke var noen overraskelse at dette var et tema. Vi hadde arbeidet med det helt siden våren 2009.

Da regjeringen valgte å utsette Mongstad med henvisning til dette temaet, var Aker Clean Carbon i en situasjon der dette skapte en midlertidig krise. Det var fordi vi, som nevnt, konkurrerte om å vinne kontrakter i utlandet, og innenfor CCS-miljøene verden over spredte det seg i løpet av få timer at den norske stat hadde valgt å utsette sitt prestisjeprojekt med henvisning til helsefare. Vi ble nedringt av alle våre kontakter om hvordan dette kunne være en trygg teknologi å tilby. Vi brukte noen måneder rett og slett på brannslukking og på å få reetablert opplevelsen av at aminteknologi var en bærekraftig, robust og trygg teknologi å tilby. Vi lyktes med det, men det var kun i kraft av – mener jeg – at vi da fikk støtte fra uavhengige miljøer som SINTEF, daværende Klif, Folkehelseinstituttet og ikke minst EUs vitenskapskomité innenfor Zero Emissions Platform. I kraft av at de delte vårt syn – at dette var et reelt tema, men håndterbart i prosjektets gjennomføringstid – klarte vi å reetablere tilliten til vår leveranse.

Møtelederen: Da sier vi takk til dere begge.

Vi går løs på utspørringen, og da er det saksordfører Abid Q. Raja fra Venstre som har 10 minutter til disposisjon, vær så god.

Abid Q. Raja (V): Takk for det, komitéleder og takk for gode presentasjoner.

Dere kan nå velge hvem av dere som vil svare, men jeg vil bare innledningsvis spørre når man i ACC kunne klart å levere et fullskalaanlegg?

Valborg Lundegaard: Det var i alle fall helt nødvendig for ACC å gå gjennom en prosess og etablere et testanlegg før man gikk rett på et fullskalaanlegg. Hvor lang tid man ville brukt for å få denne prosessen på plass, er ikke ene og alene avhengig av ACC, men òg av en rekke omliggende interessenter som ville vært deltakere i en sånn prosess.

Så jeg vil ikke gå ut med et eksakt årstall for når vi kunne vært på plass, men vi trengte et TCM-prosjekt.

Liv Monica Stubholt: Det var jo slik at dette var utvikelingsprosjekter i samarbeid med de potensielle kundene, slik samarbeidsrelasjonen også fungerte mellom Aker Clean Carbon og Statoil, som var utpekt som operatør, både når det gjelder TCM og eventuelt ved fullskalaanlegget. Det er viktig å erkjenne at selv om aminteknologien er velprøvd som sådan, var det å oppskalere til industristrrelse – dvs. enkelt sagt én million tonn per år – en reell utfordring som man måtte ta på alvor, og der Aker Clean Carbon bl.a. brukte sin mobile testenhets til å adressere dette spørsmålet med restaminer som jeg nettopp refererte til. Men det må likevel sies at vi la inn tilbud. Vi la inn tilbud på prosjekter som hadde tidsramme med oppstart fr 2018, og det gjorde vi i tillit til at det skulle vi kunne klare å levere basert på et konstruktivt og viktig samarbeid med kundene.

Abid Q. Raja (V): Så Stubholt, selv om man ikke har bygget et fullskalaanlegg tidligere, men allikevel skulle forsøke å gi en tallfesting: Når kunne man klart å oppskalere hvis man ikke hadde gått veien om et testsenter?

Liv Monica Stubholt: Jeg er enig med Valborg Lundegaard i at det å gå veien om et testsenter var både klokt og riktig, og i så måte kunne ferdigstillelsen eller oppstarten av testsenteret, som vel formelt ble åpnet i mai 2012, gi et godt utgangspunkt. Vi mente det var klokt å høste erfaringstall og data fra testsenteret, slik at man kunne nyttiggjøre seg det ved byggingen av et fullskalaanlegg.

Abid Q. Raja (V): Kan dere si noe om hvor vanskelig industrielt det er å få på plass et fullskalaanlegg på Mongstad?

Valborg Lundegaard: Vi er nå klare til å levere en teknologilisenepakke til et fullskalaanlegg. Vi har demonstrert at vår teknologi fungerer i testsenteret på Mongstad. Vi har demonstrert med ulik føde, både for raffineriet og for gasskraftverk. Vår del av innspill til et fullskalaanlegg er på plass. Vi leverte et tilbud i sommer.

Abid Q. Raja (V): Rent teknisk og industrielt er ikke dette veldig komplisert, vanskelig og krevende. Ut fra hvor man nå er, teknologisk, vil det være mulig å få til et fullskalaanlegg på Mongstad?

Valborg Lundegaard: Ja.

Jeg vil jo si at veien dit har vært krevende. Man skal ikke undervurdere kompleksiteten i å skalere – fra laboratorieforsøk og en mobiltestenhet til et stort testanlegg, som vi har på Mongstad i dag. Det er utfordringer i forbindelse med strømningsmønster, med varmeoverføring, med byggemetoder osv.

Abid Q. Raja (V): Er det da et litt feil tidspunkt å stanse fullskalaprojektet på? Hvis man tenker på at ACC ble

opprettet fordi Mongstad skulle realiseres, hvor viktig er det da at slike prosjekter gjennomføres slik det er planlagt?

Valborg Lundegaard: Vel, vi var jo i en prosess for å bygge opp mot et fullskalaanlegg. Det er klart det er mange andre hensyn som har vært i bildet når politikerne har valgt å stanse prosessen. Fra vår side var vi klare.

Abid Q. Raja (V): Stubholt.

Liv Monica Stubholt: Det er grunn til å gi kreditt for de resultater som er oppnådd ved den satsingen som er gjennomført. Her har jo Gassnova, på vegne av staten, gjennomført en teknologivalifiseringsprosess. Den skulle måle det som heter Technology Readiness Level, altså hvilket nivå man er på i forhold til å ha teknologien klar.

Slik jeg forstår det, er den teknologien som Aker Solutions eier, klarert som klar gjennom den prosessen som er finansiert gjennom offentlige bevilgninger. Det er verdifullt for en leverandør at man kan dokumentere ikke bare med egne erfaringstall, men ved tredjepart, at man er klar.

Abid Q. Raja (V): Når det gjelder den kreftfaren som du innledet lite grunn om, Stubholt, har jo også statens aktører, den gang SFT, Klif, etc., uttalt seg om den – opp mot det Statoil anså som kreftfaren. Hva tenker dere om dette i ettertid? Ut fra det resultatene har vist, var det som Statoil gjorde, nødvendig? Kan dere si noe om dette?

Valborg Lundegaard: Aker Solutions har helse, miljø og sikkerhet blant sine kjerneverdier. Vi ville aldri startet opp et anlegg hvor det var helsefare. Slik sett er det viktig å få belyst alle elementer, dersom det kan være risiko for det. Jeg opplevde at vi hadde et godt fokus internt på hva som kunne gjøres for å redusere en slik fare. Ikke minst fikk vi til et veldig godt samarbeid med både Gassnova, Statoil, SINTEF og universitetet for å klarere situasjonen og til slutt friskmelde teknologien.

Abid Q. Raja (V): Var den frisk også på det tidspunktet da Statoil tok opp denne utfordringen?

Valborg Lundegaard: Et av de viktigste tiltak vi anbefalte, var å se på aminblandingen som sådan, og se at vi kunne endre litt på komposisjonen i blandingen. Det hadde vi fokus på. Det var mulig å endre disse komponentene slik at vi fikk redusert helsefaren ved utslipp.

Liv Monica Stubholt: Kan jeg få legge til: Risikoen for at aminer i behandlet røykgass blir dekomponert i sollys og skaper nitrosaminer, er ikke en problemstilling eller et tema som er spesifikt eller begrenset til spørsmål om aminrensing av røykgass. Det finnes en del erfaringer med dette. Som teknologileverandør mente vi, som nevnt, at det var viktig at vi lå i forkant med å adressere temaet.

I samtid, da dette kom opp i 2011, sa vi i Aker Clean Carbon at vi var overbevist om at dette temaet lot seg adressere under prosjektets gang. Det forteller hva vi mente, nemlig at det var et reelt tema. Vi mente det var et tema

som måtte adresseres, men vi var overbevist om at dette ville bli løst under prosjektets gang. Som Valborg Lundegaard sier, det var helt uaktuelt å starte opp et prosjekt som innebar helsefare, hvis det skulle vise seg at vi tok feil, at det ikke lot seg demonstrere og måle under prosjektets gang.

Får jeg også legge til: Noe av utfordringen, saksordfører, var at vi hadde problemer med å finne instrumenter fintfølende nok til å måle restaminene i røykgassen. Utfordringen som har vært adressert, er å utvikle måleapparater som kan fortelle – jeg vil si det med lekmannsbegrep – hvor lite det var, ikke hvor mye det var.

Abid Q. Raja (V): Hvis du ser på dette i ettertid, Stubholt, hvor fornuftig var det å begrense seg til Mongstad når det gjaldt tanken om å realisere et fullskalaprojekt? Skulle man tenkt bredere da man initierte dette prosjektet?

Liv Monica Stubholt: Som leverandør er det klokt å holde seg til tesen om at kunden alltid har rett. Det betyr at når kunden bestemmer at det er et prosjekt som skal utbygges, er det det man forholder seg til.

Abid Q. Raja (V): Hvis målet var å få på plass et fullskalaanlegg i Norge, skulle man da ha valgt annerledes?

Liv Monica Stubholt: Jeg har som avisleser registrert at det fortsatt er et mål for den sittende regjering å etablere et fullskalaanlegg i Norge. Det synes jeg er et fortjenstfullt mål. Det er meget positivt at det er tverrpolitisk enighet om å nå dette. At veien har vært kronglete, tror jeg alle vil kunne si seg enig i. Men man skal være forsiktig med å skille vær og vind med hensyn til hvor ansvaret for dette skal legges.

Abid Q. Raja (V): La oss skru tiden tilbake og tenke: Hva skulle man gjort annerledes, hvis målet var å lykkes? Hva skulle vært gjort annerledes for at man kunne komme i mål med det man hadde som målsetting, nemlig å få på plass et fullskalaanlegg?

Liv Monica Stubholt: Jeg skal la Valborg Lundegaard få kommentere også.

Jeg har bare ett moment å svare til dette. Det er at jeg tror man hadde vunnet mye hvis samarbeidet mellom de miljøene som var satt til å løse enkeltoppgaver innenfor CCS-satsingen, hadde blitt i stand til å ha en bedre dialog seg imellom. Det gjelder staten, det gjelder industrien og det gjelder kunnskapsmiljøene.

Det var et tankekors for Aker Clean Carbon at regjeringen f.eks. valgte å utsette på grunn av helsefare, uten at man etablerte en dialog med de sterke kunnskapsmiljøene innen CCS som fantes – og som finnes – i Norge, herunder det verdensklassemiljøet innen røykgassbehandling som jeg ledet i Aker Clean Carbon. Det hadde vært en god samtalepartner før en beslutning mer enn etter.

Møtelederen: Saksordførerenes taletid er omme. Da går ordet til Arbeiderpartiet. Det er Are Helseth som stiller spørsmålene. Du har 5 minutter – vær så god.

Are Helseth (A): Takk, leder, og takk for to fine innledninger.

Jeg har lyst til å holde meg ved kreftrisikoen og aminer – det er det veldig viktig å få godt belyst – og det å være tilbake i 2011. Hvis jeg får lov til å begynne, Lundegaard, og å gå litt trinnvis fram: Vi er i 2011. Hvor gode metoder og hvor god oversikt hadde man på det tidspunkt over muligheten til både å fange og å analysere de forskjellige aminer som man mente var relevante?

Valborg Lundegaard: I dette tilfellet har jeg lyst til å be min bisitter, Knut Sanden, som var aktiv med i prosessen for å avdekke en mulig helsefare, om å forklare litt hva som skjedde.

Are Helseth (A): Gjerne kort, for jeg har flere spørsmål.

Knut Sanden: Ok.

Vårt primære fokus var å hindre utslipp av aminer. Det var – og er fortsatt – i fokus.

Når det er sagt, sa vi ikke at vi kjente til alt rundt kreftfaren på det tidspunkt. Det vi sa, var at vi mente det var håndterbart å gjøre videre studier av både målemetoder og konsekvenser i den prosjektperioden som lå foran oss.

Are Helseth (A): Uttrykket «håndterbart» tror jeg litt lettere faller i denne sammenhengen enn i en situasjon hvor vi hadde adressert kreft alene, men det kan vi reflektere over senere.

Disse aminene har jo en virkningsmekanisme – hvis det blir en viss mengde av dem – hvor de f.eks. binder seg til arvestoff. De kan gjøre endringer og skade på dette, og det kan være starten på utvikling av kreft. Veldig mange andre ting vi møter i hverdagen vår, har samme virkningsmekanisme. I hvilken grad var det en del av vurderingen om lite av dette sammen med mange andre ting i sum ville øke kreftrisiko hos befolkningen?

Knut Sanden: Vi forholder oss til myndighetenes anbefalte grenseverdier. Den type vurderinger ville vel være å gå ut over vårt mandat.

Are Helseth (A): Så da så man på én og én grenseverdi, mens det er lett å tenke seg at folk kunne utsettes for mange ting som lå like under grenseverdien, og da fikk en sum av et eller annet slag.

Knut Sanden: Jeg vet ikke om vi skal kommentere på det, det er ...

Valborg Lundegaard: Jeg tror – det er ikke vår oppgave å sette grenseverdier. Det blir helt sikkert gjort i en bred sammenheng hvor man hensynstar alt det du sier, så jeg tror vi må referere til de rette instanser.

Are Helseth (A): Tilbake til Lundegaard. Du uttalte at dere i 2011 var overrasket over at det ble gitt så mye som fem års utsettelse. I hvilken grad reflekterte dere da over at hvis man utsettes for ukjent eksponering av noe som kan gi kreft, så er det vanskelig å avklare det med mindre man har noe tid på seg?

Valborg Lundegaard: Basert på den dialogen vi da allerede hadde med universitetet, SINTEF, osv. rundt aminutslipp, og den tilbakemeldingen vi fikk fra Klif – hvor det man først anså var mest kritisk, viste seg ikke å være det, men at det var andre elementer som kom opp – så vi at det var en positiv trend. Vi mente at dette da kunne løses spesielt ved bruk av annen type aminblanding og også med introduksjon av vår nye, patenterte vaskeprosess.

Are Helseth (A): Jeg har forstått det slik at forskjellige firmaer utvikler sin egen aminblanding, og det har en verdi for firmaet, og at sammensetningen av den ikke vil være kjent av andre. Betyr det at det ikke er mulig for uavhengige forskningsmiljøer, universiteter og kreftforskningssteder å drive parallell og uavhengig forskning på disse problemstillingene?

Knut Sanden: Jo, det er klart. Vi setter jo ut den type studier, oppdrag og tester til universiteter og forskningsinstitusjoner, med avtaler oss imellom om at informasjonen ikke spres.

Are Helseth (A): Jeg vet ikke helt hvor mye tid jeg har igjen. Hvis jeg får lov til å spørre Stubholt – er tiden gått ut?

Møtelederen: Nei.

Are Helseth (A): Stubholt: Du uttrykte at da dette vedtaket kom i 2011, så måtte dere bruke mye energi på å informere potensielle nye kunder ute i Europa. Jeg tror du sa noe i retning av at både Klif, SINTEF og EU kunne betrygge disse kundene på at helsefaren var et helt håndterbart tema. Er det en så kategorisk formulering du vil stå fast ved på vegne av de tre institusjonene, når jeg minner deg på formuleringen?

Liv Monica Stubholt: Nei, for det er ikke riktig referert. Jeg sa ikke at disse institusjonene ville betrygge våre potensielle klienter og kunder. Det jeg sa, var at de synspunktene på nitrosaminproblemet og helsefaren som kom fra disse institusjonene jeg nevnte, bidro til at vi klarte å roe den sterke bekymringen som utsettelsene i Norge hadde utløst. Så vi var hjulpet av det. Det jeg framhevet, var at uavhengige tredjemenn, som da ikke hadde noen kommersielle interesser knyttet til utviklingen av karbonfangstmarkedet, etter mitt skjønn var helt nødvendig for at ikke tilliten til aminteknologi som sådan – dette ville også ramme våre konkurrenter innenfor segmentet aminteknologi – skulle falle helt sammen.

Are Helseth (A): Og hvis jeg da får stille ...

Møtelederen: Nei, da er tiden ute.

Da er det Høyres tur, og det er Erik Skutle. Vær så god – 5 minutter.

Erik Skutle (H): Takk for det.

Først til Stubholt. Du har tidligere uttalt i offentligheten at du mener at en prislapp på 10–12 mrd. kr ville vært realistisk for et fullskala renseanlegg på Mongstad. Kan du utdype litt hvordan du har kommet fram til det tallet?

Liv Monica Stubholt: Ja, jeg skal få lov å vise til det jeg sa i mine første 5 minutter, og jeg kan godt dvele ved det. Som nevnt så var spørsmålet om et robust anslag for et fangstanlegg en veldig viktig del av både vår markedsføring og vår dialog i det internasjonale CCS-miljøet, og den måtte basere seg på erfaringer fra konkrete prosjekter. Så et grovt kostnadsanslag – det er det grunn til å understreke – på 10–12 mrd. kr for fangstanlegget, var i samtid, i perioden 2010–2012, basert på det vi hadde av informasjon da. Jeg har ikke sagt – og jeg mener heller ikke – at det er mulig å bygge fullskala renseanlegg med transport og lagring på Mongstad for 10–12 mrd. kr. Det mener jeg ikke. Men jeg mener at det har vist seg at det er et ganske robust anslag å si at ett generisk fangstanlegg vil ligge i den størrelsesordenen, som f.eks. det mest modne, Canada-prosjektet «Boundary Dam», kan være et eksempel på – selv med alle forbehold som må knyttes til individuelle forskjeller mellom prosjektene.

Erik Skutle (H): Men det er riktig at det opereres med anslag på 10–12 mrd. kr for et fangstanlegg både i Skottland, Italia og Canada?

Liv Monica Stubholt: Det stemmer.

Erik Skutle (H): Og din vurdering er at de kostnadsestimaterne også er overførbare til Norge og eventuelt Mongstad?

Liv Monica Stubholt: Ja, i utgangspunktet er jo selve teknologidelen og fangstanlegget ikke nødvendigvis så forskjellig. Det vil være stor forskjell om man skal etablere det på et nytt anlegg eller – mer krevende – på et eksisterende anlegg i drift, som Mongstad. Igjen vil jeg få lov å vise til kommentarer som er delt i en kronikk i Dagens Næringsliv i går, fra Statoil, som jeg synes belyser dette på en god måte.

Erik Skutle (H): Skjønner.

Du har også tidligere uttalt i offentligheten at den politiske viljen glapp for tidlig i forbindelse med dette prosjektet. Kan du utdype litt hva du har ment med det?

Liv Monica Stubholt: Ja. Du siterer meg ikke riktig. Jeg sa at den teknologiske utvikling ikke var problemet, den politiske viljen slapp opp. Man slapp opp for politisk vilje. Det er jo et faktum – observerbart – at når man vel-

ger å kansellere fullskala Mongstad-prosjektet, så har man i alle fall tatt en pust i bakken og sagt at dette må løses på en annen måte. Ved å si at den politiske viljen slapp opp, har jeg heller ikke felt noen dom over det. Det kan meget godt tenkes at det var klokt å samle seg om en ny vurdering av hvordan man best kan realisere dette. Til tross for at jeg ikke lenger leder Aker Clean Carbon, er jeg såpass engasjert i verdien og betydningen av den teknologien som klimateknologi er, at jeg setter stor pris på at det fortsatt er et klart politisk mål å realisere fullskala CCS-anlegg.

Erik Skutle (H): Jeg skjønner.

Jeg vet ikke helt hvem som skal svare på dette, men i forbindelse med utsettelsen i 2011, ble altså verken Aker Clean Carbon eller Aker Solutions for øvrig konsultert eller bedt om råd i forbindelse med den utsettelsen?

Valborg Lundegaard: Vi kjenner ikke underlaget for den utsettelsen fra annet enn det som er gitt offentlig, og om det ligger andre elementer bak enn dette med mulig aminfare, er jo ikke kjent for oss. Vi har bare fulgt med på hva som er sagt i den offentlige debatt. Da har hovedsaken vært amin- og helsefare.

Erik Skutle (H): Skjønner.

Ville det ikke vært naturlig å konsultere Aker i den saken, som én av to teknologileverandører?

Liv Monica Stubholt: Jo. Jeg kan gjenta det jeg sa, for jeg sa det. Det er min personlige mening. Jeg mener ikke med det å være arrogant når det gjelder politiske beslutningsprosesser som må følge sitt eget spor, og hvis man mente man hadde alt det man trengte av informasjon, er det ingen grunn til å betvile det. Men det er nå alltid en fordel å hente ved å involvere de miljøer som berøres. I tillegg lot jeg den kommentaren falle i visshet om hvilken kompetanse Aker Clean Carbon faktisk besatt når det gjaldt nitrosaminer, og risiko knyttet til aminteknologien.

Møtelederen: Da var tiden til Høyre ute.

Da går ordet videre til Fremskrittspartiet – Helge Thorheim.

Helge Thorheim (FrP): Takk for det, leder.

Litt å følge opp dette her: Forsøkte dere å presse dere på, for å si det sånn, som et forskningsorgan – som jeg oppfatter du på en måte framstiller det som – i og med at dere var de fremste ekspertene på det? Prøvde dere å presse på en kunnskap her, for å kutte ned på den lange tiden?

Liv Monica Stubholt: Jeg er sikker på at komitémedlemmet fra Fremskrittspartiet tillater at jeg korrigerer.

Helge Thorheim (FrP): Jaha.

Liv Monica Stubholt: Jeg sa ikke at vi var det fremste forskningsmiljøet, jeg sa at vi var ett av de fremste forskningsmiljøene, og at vi var det i internasjonal sammenheng, ikke bare norsk.

I tillegg var vi oss bevisst at vi måtte følge spillereglene som en kommersiell aktør, som hadde konkurrert med andre aktører om å vinne kontrakter knyttet til CCS-prosjektene. Det betyr at det konkrete svaret på spørsmålet ditt, er at Aker Clean Carbon ikke prøvde å presse seg på myndighetene, fordi vi ikke var kjent med verken beslutningsprosessen eller det faktum at en slik beslutning var under overveielse før den faktisk kom. Det gjorde det også umulig å vurdere det.

Helge Thorheim (FrP): Det kan være riktig å oppfatte dere som langt framme i forskningen.

Jeg tror det var du som sa at dere hadde gitt tilbud til Skottland og Italia. Jeg oppfattet ikke tidspunktet for det.

Liv Monica Stubholt: Høsten 2011 kollapset det britiske prosjektet. Da hadde vi vært i posisjon som foretrukket leverandør i nesten tre år.

Første kvartal 2012 ble det italienske prosjektet utsatt. Der var vi i mye mindre grad i en foretrukket leverandørposisjon. Der konkurrerte vi sammen med tre andre internasjonale leverandører. Den prosessen hadde pågått i ca. to år da dette ble lagt på is første kvartal 2012.

Helge Thorheim (FrP): Det har gått litt tid siden dette. Vil du si, slik du kjenner teknologien i dag, at dette er en teknologi som er så godt framme i dag at man bare kan ta den i bruk?

Valborg Lundegaard: Ja, vi er klare til å levere teknologi for fullskala anlegg på Mongstad. Vi leverte et tilbud til Statoil i fjor sommer på en lisenspakke.

Helge Thorheim (FrP): Nå har dere et forsøksanlegg i en containerbasert løsning i 1:10-skala, så vidt jeg forstår. Ser du noen problemer med å skalere opp fra 1:10 til fullskala? Du sa vel egentlig det implisitt i svaret ditt, men ...

Valborg Lundegaard: Jeg mener at nå har vi fått det underlaget vi trenger for å kunne levere et fullskala anlegg.

Helge Thorheim (FrP): Ok.

Vi spoler tilbake til 2011. Er det slik at teknologien deres var beheftet med såpass mye usikkerhet den gangen at den ikke var helt klar?

Valborg Lundegaard: Nei, i 2011 ferdigstilte vi vårt anlegg på Mongstad. Vi greide ikke å komme i gang med testprogrammet før i 2012 fordi integrasjonen med raffineriet og gasskraftverket ikke var ferdigstilt. Det var viktig for oss å kjøre testresultater – vi holder på med testing fremdeles, og det skal gå fram mot sommeren. Vi har lært mye av testingen også.

Helge Thorheim (FrP): I Meld. St. nr. 9 for 2010–2011 har man sagt at teknologien var på plass og det var sannsynlig at man kunne sette i gang. Så Meld. St. nr. 9

er korrekt – man hadde en teknologi som man kunne anvende?

Valborg Lundegaard: Da hadde man et program som gikk på å ferdigstille først et testanlegg og så gå videre med et fullskala anlegg.

Helge Thorheim (FrP): Ok.

Da tror jeg jeg er ferdig med mine spørsmål i denne runden.

Møtelederen: Da er det Kristelig Folkepartis tur med Hans Fredrik Grøvan.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Takk for det, leder, og takk for innledningene.

Dere har allerede vært inne på det, men jeg har lyst til at dere skal utdype litt når det gjelder å bygge gasskraftverk samtidig som en skal utvikle teknologi for fangst av CO₂. Var den tilnærmingen, slik dere ser det, en realistisk måte å gå fram på? Var det en klok måte å gå fram på?

Valborg Lundegaard: Når man skal se på CO₂-fangst, ønsker jeg egentlig at man skal løfte blikket og se det i en stor konseptuell sammenheng. Det beste er hvis man kan bruke CO₂-en, anvende den i industri, f.eks. til gjødselproduksjon eller bruke den som trykkstøtte for å øke utvinningsgraden av olje eller gass.

I tillegg er det viktig også å se på: Hva finnes av eksisterende infrastruktur osv.? Må man legge egen rørledning for CO₂? Jeg tror det hadde vært nyttig med en diskusjon kanskje mer om det konseptuelle på det tidspunktet.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Stubholt, vil du kommentere det?

Liv Monica Stubholt: Jeg har bare lyst til å gripe fatt i ett poeng som kanskje er kommet litt mer i skyggen de siste par årene, og det er verdien av at man i Norge satset på utvikling av kunnskap om å fange CO₂ fra gass. Det framstår, for oss som jobbet som teknologileverandører, som et klokt valg.

Det var nesten en uformell arbeidsdeling innenfor det europeiske samarbeidet, som jo hadde satt opp en rekke flaggskipprosjekter som skulle innebære CO₂-fangst på forskjellige kilder og med forskjellige metoder for kraftgenerering, mens den mer og mindre uttalte forutsetning var at Norge skulle ta seg av utviklingen på gass. Så å velge en utvikling som knyttet seg til rensing av gass, er relevant. Aker Solutions er med sin erfaring fra både den mobile testenheten, tidligere i Trondheim, og TCM, antakelig et av verdens beste miljøer for CO₂-fangst på gass.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Dere sa begge to, hvis jeg oppfattet dere rett, at det var klokt å gå veien om test-senteret. Hvilken betydning har det hatt for det dere kan levere i dag?

Valborg Lundegaard: Som jeg nevnte innledningsvis, har vi tatt ut ni patenter i løpet av den perioden som vi har jobbet med testsenteret. Det er klart at vi har forbedret vår teknologi. Men det var også veldig viktig for oss å demonstrere at teknologien virker. Vi hadde denne mobile test-enheten som var mye mindre. Å demonstrere dette i en mye større skala, f.eks. strømningsmønster, var helt nødvendig å dokumentere.

I tillegg så vi på byggemetoder og generelt på integrasjon med anlegget, fleksibilitet i forhold til fødestrøm, raffineri og gasskraftverk.

Liv Monica Stubholt: Hvis jeg får lov til å legge til en setning om det, er det slik at vi drev en aktiv markedsføring av vårt produkt i den perioden vi snakker om. Det faktum at vi fra år til år hadde stadig flere tusen driftstimer å vise til, var i praksis et veldig verdifullt innsalg og skapte trygghet og tillit til vårt produkt. Mange kunne vise til at de hadde noe som virket i øyeblikket, men spørsmålet vi ofte fikk, var: Ja vel, men hvor gode er aminene etter 5 000 timers drift, etter 10 000 timers drift, etter 12 000 timers drift? Vi var de eneste som i realiteten hadde gode og egne svar på det.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Til Stubholt: Du var inne på i stad at samarbeidet mellom staten, industrien og kunnskapsmiljøene kunne ha vært bedre. Hvis du skal se på dette litt i ettertid: Hva kunne vært gjort for å skape en annen dialog og en annen måte å tenke samarbeid på enn det som var tilfellet?

Liv Monica Stubholt: Det er alltid en utfordring når man skal industrialisere og kommersialisere et prosjekt, fordi det skaper forventning om at man skal holde seg strikt til anskaffelsesregelverk og opptre på samme måte som man opptre i modne markeder. Jeg synes i ettertid at man for raskt mistet av syne at dette er forsknings- og utviklingssamarbeidsprosjekter på samme måte som vi er kjent med fra sokkelen for å finne nye løsninger der i oljeutvinning. Det betød at man mistet litt av syne at det ikke bare var å få på plass et konkret anlegg, men det handlet om å bygge opp en nasjonal, felles kompetanse på en viktig klimateknologi.

Møtelederen: Da er tiden til Grøvan ute og ordet går videre til Per Olaf Lundteigen fra Senterpartiet.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg vil også takke for gode innledninger.

Mitt spørsmål går først til Lundegaard: Fangst av karbondioksid fra brenning av lagerkarbon – det er jo det vi snakker om – har vært gjennomført lenge. Det har lenge vært teknologisk mulig. Men det er kostbart. Det er kostbare investeringer, og det er kostbart i drift. Det skulle forbedres, slik at vi her fikk en billigere metode og en kvalitativt bedre metode når det gjelder aminer, som jeg skal komme tilbake til senere.

Så sa du at markedet kollapset for CO₂-fangst i 2011, og det gjelder økonomi. Kan du gi oss noen nøkkeltall

som viser at markedet kollapset? Hva var forventningene og hva var tallene, nøkkeltallene, slik at vi skjønner foretaksøkonomien i dette?

Valborg Lundegaard: Jeg tror jeg må begynne med det første først.

Å fjerne CO₂ fra brønnstrømmen, som du refererte til, er bl.a. det som blir gjort på Sleipner-feltet. Det er ikke av miljøhensyn at man fjerner CO₂ fra den brønnstrømmen. Det er fordi gassen der ikke møtes i spesifikasjonene, som er nødvendig for salgsspesifikasjonen, og det injiseres for lagring. I denne gassen er det mye mer CO₂, og da er det faktisk lettere å fjerne. Det er 9,5 pst., og da kan du lettere fjerne ganske mye på en salgsspesifikasjon som kanskje er rundt 3 pst. Det å fjerne CO₂ fra eksos er mye mer krevende. Fra et gasskraftverk har du veldig mye mindre CO₂, og jo mindre du har, desto vanskeligere er det.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ok, men spørsmålet mitt var om økonomien. Jeg skulle gjerne hatt den forelesningen, men den får vi ta neste gang.

Valborg Lundegaard: Det jeg prøvde å si, var at jeg synes du forenkler litt ved å gå fra det vi gjør på Sleipner, til det man ser i dag.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg nevnte ikke Sleipner.

Valborg Lundegaard: Nei, men det var egentlig det jeg ønsket å få fram. Dette er en helt annen applikasjon, og det er viktig.

Når det gjelder kollaps av markedet, er vel det egentlig ganske tydelig beskrevet her av Liv Monica Stubholt, ved at vi var involvert i prosjekter over hele verden – store karbonfangstprosjekter – som ble kansellert. Longannet er nevnt som et eksempel. Andre eksempler er prosjekter som er sklidd ut i tid og satt på hold.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ok. Jeg prøver meg en gang til, da. Hva er energiforbruket i den teknologien, som dere nå mener at dere kan sette ut i fullskala, i forhold til energien i råvaren? Hva snakker vi om her i prosent?

Valborg Lundegaard: Da ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Hvor mange prosent av energimengden i råvaren må brukes for å fange? Det er det utrolig vesentlig å være klar over, med tanke på hva som blir kostnadsbildet?

Valborg Lundegaard: Kan du hjelpe meg med den, Knut? Det var en spesiell vinkling.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Nei, den er ganske generell, for vi snakker her om økonomi, vi snakker her om å få det økonomisk lønnsomt, og da må man ha de faglige sammenhengene, ikke bare politiske utsagn.

Knut Sanden: Nei, det er klart. For å drive av CO₂-en igjen etter at vi har fanget den, kreves det energi. Og anslagsvis for aminteknologi – for fangstteknologi generelt, ville jeg sagt – ligger det kanskje i området rundt 10 pst.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Til Stubholt: Du sa at Aker Clean Carbon mente at aminer lot seg adressere. Det betyr vel på mitt språk at det lot seg løse, spørsmålet. Olav Skalmerraas, direktør for CO₂-håndtering i Statoil, sier i den artikkelen i går:

«Vi hadde grenseverdiene, men ikke verktøyet for å teste om teknologiene møtte disse. Derfor mener vi fremdeles at det eneste forsvarlige var å gjøre en mer omfattende teknologikvalifisering for å håndtere denne usikkerheten.»

Jeg forsto det du sa, som at du var enig i det. Var uenigheten mellom dere og Statoil når det gjelder det dere har sagt her om den lange pausen, at en da mente at en kunne fått verktøyet for å måle disse grenseverdiene på plass mye raskere? Er det det som er kjernen i det spørsmålet?

Liv Monica Stubholt: Min henvisning til artikkelen fra Statoil knyttet seg særlig til kommentarene til kostnadsoverslaget for Mongstad. Jeg tror fortsatt det er uenighet om hvor lang tid det ville ta å gi en fullgod løsning knyttet til både å ha en akseptabel løsning på håndtering av restaminer i behandlet røykgass, og hvor lang tid det ville ta. Vi mente, slik Valborg Lundegaard sa, at det var vanskelig å forstå hvorfor det skulle være nødvendig, fra regjeringens side, å utsette med fem år.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Forstår jeg dere da rett, at det egentlig er en kombinasjon av økonomi og helse i forbindelse med aminer, som ligger her? For dette står for meg som et samlet kompleks, ut fra det dere nå totalt sett har svart.

Liv Monica Stubholt: Da må jeg bare si at hva som motiverte regjeringens utsettelse og kansellering, kan selvfølgelig ikke vi som teknologileverandører besvare. Det vi kan si, er at vi mente vi hadde et godt løp for å håndtere spørsmålet knyttet til restaminer. Og når det gjelder økonomien, kan jeg gi deg noen tall for å svare på ditt stikkord, foretaksøkonomi. Det vi opplevde, da vi markedsførte våre løsninger i denne perioden – 2010–2012 – var jo at kvoteprisen i EU sank. Da jeg begynte som leder i Aker Clean Carbon, var den på 18,5 euro per tonn, og da jeg sluttet, var den nesten ned mot 3 euro per tonn. Dette hadde betydning langt ut over EU. Det var signalindikatoren, som alle styre-rom verden over forholdt seg til, når de vurderte om det var kommersielt klokt av dem å investere i teknologi.

Møtelederen: Da var Lundteigens tid ute og vel så det. Da er det SV og Karin Andersen, vær så god.

Karin Andersen (SV): Tusen takk. Og takk skal dere ha. Dere var inne på dette med forskjellen på ettermontering av rensing og det å bygge det inn. Kan dere si litt om betydningen av den teknologien i forhold til annen tekno-

logi når man ser på de utfordringene som skal løses – altså verdens CO₂-utslipp? Kan dere si litt om viktigheten av denne typen teknologi, kontra den som kan utvikles sammen med et anlegg som ikke er bygget?

Valborg Lundegaard: Vår teknologi kan ettermonteres, og det betyr at på de tusenvis av gass- og ikke minst kullkraftverk som finnes verden over, kan vår teknologi installeres for å fange CO₂.

Karin Andersen (SV): Ja, men kan du si litt om hva det egentlig betyr klimamessig?

Valborg Lundegaard: Ja, i min innledning sa jeg vel at det er 4 000 kraftverk, som egentlig utgjør 40 pst. av de totale CO₂-utslipp i verden. Og det er klart: Får man rensert CO₂ fra dem, er man kommet langt.

Karin Andersen (SV): For å få det til er det jo viktig at teknologien har en pris som gjør det mulig for andre enn Norge å ta den i bruk – eller for selskaper som Statoil, kanskje, å ta den i bruk. I et av punktene i Riksrevisjonens rapport pekes det på at de høye kostnadene kan redusere interessen for økt industriell deltakelse. Kan du si litt om det, og kan du si litt om testsenterets betydning for kostnadsnivået?

Valborg Lundegaard: Først til testsenteret – som jeg må poengtere er et testsenter og derfor har kostnader i henhold til det. Det er en fleksibilitet for bruk av senteret og krav til instrumentering for å kunne måle og optimalisere driften, som gjør at dette blir langt dyrere enn et kommersielt anlegg hadde vært. I tillegg er det et senter, som er plassert inne på et raffineri, med krav til bruk av Statoils spesifikasjoner for raffineri. Man kan ikke ta kostnadene ved testsenteret og overføre direkte til et fullskala anlegg.

Når det gjelder totalkostnad for fullskala anlegg, har vi fra Aker Solutions' side gitt innspill til kostnader. Vi er ikke kjent med det totale estimatet som er presentert. Liv Monica her har jo referert til noen tall, som blir brukt i bransjen, men når det gjelder det estimatet som er gitt for Mongstad, kjenner vi ikke detaljer. Det har jeg lyst til å si.

Videre må man jo se at her er vi i et teknologiutviklingsprosjekt. Et fullskala anlegg på Mongstad nå hadde blitt et førstegenerasjons anlegg. Jeg er helt sikker på at vi kommer til å se både andre- og tredjegerasjons anlegg i tiden framover, men da må vi jo begynne et sted.

Karin Andersen (SV): Ja, så sa Stubholt helt til slutt i utspørringen her, hvis jeg oppfattet det riktig, at man mistet teknologiutvikling og samarbeid knyttet til det av syne. Kan du utdype det litt nærmere? Er det knyttet til det økonomiske krakket som oppsto, eller var det en ren politisk vurdering – at du anså at man mistet interessen for dette på politisk nivå? Eller var det samarbeidet rundt prosjektet på Mongstad som sådant?

Liv Monica Stubholt: Jeg tror ikke det var noen av delene. Det jeg refererte til, er at når man setter et slikt pro-

sjekt, som er viktig i seg selv, men samtidig også er en form for fyrstårn for en satsing på å utvikle en teknologi, mener jeg at det må basere seg på en ambisjon om å få alle krefter til å trekke i lag for å realisere noe som er dyrt og krevende i første runde, men, som Valborg Lundegaard sier, skal og bør bli lettere etter hvert som man får annen og tredje generasjon. Det jeg mener jeg synes man mistet av syne – ikke bare i Norge, men også internasjonalt – var nettopp denne høye inngangsterskelen for å komme i gang med karbonfangstanlegg i industriell skala.

Karin Andersen (SV): Så det er altså en generell betraktning av en slags trend og ikke av noe spesifikt knyttet til dette prosjektet?

Liv Monica Stubholt: Ja, og der peker komitémedlemmet på noe viktig. Da Mongstad først ble utsatt og så kansellert, går det inn i en europeisk trend der det samme egentlig skjer fra land til land, hos dem vi var i dialog med som mulige kunder, men også det vi observerte. Så vil noe si meg at det ikke fullt ut gjaldt i Nord-Amerika, at man klarte å opprettholde tempo og realisering der. I den grad det er riktig, tror jeg det henger sammen med et punkt som Valborg Lundegaard reiste, og det er betydningen av at man kan benytte CO₂-en til noe med økonomisk verdi.

Møtelederen: Da er SVs tid ute, og det er Miljøpartiet De Grønne, Rasmus Hansson.

Rasmus Hansson (MDG): Mange takk. Noe av essensen i Riksrevisjonens gjennomgang av denne saken er en organisering og en bruk av insitamenter for å få gjennomført prosjektet fram til mål som de anser som kritikkverdige og dårlig. Altså: Det ble ifølge Riksrevisjonen ikke lagt godt nok opp til at man faktisk skulle levere. Så har dere fra Aker Clean Carbon gitt uttrykk for at dere både var og er i stand til å levere en fullskala rensing, og at dere var forundret over den kraftige utsettelsen som kom knyttet til nitrosaminer.

Det aller viktigste enkeltinsitamenteret som regjeringen hadde til rådighet, var en utslippstillatelse som kunne stille krav om rensing. Det ble anbefalt fra Statens forurensningstilsyn i 2006 å kreve fullskala rensing fra dag én. Det ble ikke gjort, og senere – i 2010 – ble det den daværende utslippstillatelsen ytterligere svekket.

Spørsmålet er, og det går i første omgang til Liv Monica Stubholt: Ville du ha ansett det som effektivt og realistisk å stille krav om fullskala rensing i utslippstillatelsen, i hvert fall fra f.eks. 2012 eller 2014?

Liv Monica Stubholt: Det er egentlig to spørsmål. Om det er realistisk, basert på det vi har forklart til nå, må svaret være ja, det var i betydningen mulig å sette et slikt krav. Om det vil være effektivt hvis jeg leser det i betydningen politisk hensiktsmessig, er det noe en teknologileverandør ikke har mye meninger om.

Rasmus Hansson (MDG): Nei, men det er ikke ment som politisk hensiktsmessig, det er ment som prosjektmes-

sig hensiktsmessig. Ville det vært en effektiv pådrift for å få prosjektet i mål?

Liv Monica Stubholt: Det sier seg selv at hvis man stiller et regulatorisk krav, vil det fremme framdriften.

Rasmus Hansson (MDG): Så et spørsmål knyttet til den store utsettelsen som var begrunnet i problemene rundt nitrosaminer – dere er forundret over det. Vil dere si at den utsettelsen i praksis tok livet av prosjektet på det tidspunktet den ble gjort? Vi kan begynne med Stubholt og så spørre Lundegaard etterpå.

Liv Monica Stubholt: I ettertid vurderer jeg at det var et alvorlig slag for prosjektet og for bransjen.

Rasmus Hansson (MDG): Vil du føye noe til det?

Valborg Lundegaard: Det var en stor skuffelse, men vi viste veldig snart sammen med Gassnova og Statoil – viktige aktører – at dette var noe som etter hvert kunne dokumenteres var håndterbart. Og ja, det var en skuffelse, men det burde ikke ha vært en endelig sluttstrek.

Rasmus Hansson (MDG): Lundegaard understreket også at man må begynne et sted, førstegenerasjonsprosjekt må gjennomføres. Så er vi alle klar over at markedet kollapset og kvoteprisen falt osv., så de økonomiske forutsetningene for å gjennomføre et slikt prosjekt var selvfølgelig dårlige. Men hvordan vurderer du effekten i det internasjonale CCS-markedet, som da var litt deprimeret på dette tidspunktet, av at Norge faktisk gjennomførte en motkonjunkturpolitikk og fullførte dette prosjektet?

Valborg Lundegaard: Jeg tror det er veldig positivt at man har levert testen til Mongstad. Jeg har lyst til å komme med en kommentar til det du sa innledningsvis om kontrakten, for vi hadde en standardkontrakt, en såkalt norsk totalkontrakt med Statoil, og den ble gjennomført veldig profesjonelt av Statoils profesjonelle prosjektteam. Det var incentivmekanismer i kontrakten som gjorde at det var viktig for oss å levere på tid og levere kvalitet i henhold til funksjonsspesifikasjonen, bare for å ha gått tilbake på det.

Når det gjelder politisk hvordan ting ble oppfattet i det politiske bildet rundt i verden, tror jeg faktisk at jeg må si at det er representanter her i denne salen som kan mye mer om det enn jeg kan.

Rasmus Hansson (MDG): Igjen er jeg opptatt av markedet, effekten nettopp av at noen gjennomførte et slikt prosjekt i et marked som for øvrig hadde tatt seg en pause. Og poenget var jo at dette ble kalt en «månelanding» og var lansert som et banebrytende og idéskapende prosjekt, som Stubholt har vært inne på.

Møtelederen: Tiden din er egentlig ute, Hansson, men jeg tillater et kort spørsmål, hvis du har et spørsmål i enden av resonnementet.

Rasmus Hansson (MDG): Spørsmålet er Stubholts kommentar til effekten av faktisk å gjennomføre dette prosjektet.

Liv Monica Stubholt: Det var meget positivt at Norge hadde satt Mongstad-prosjektet som prioritert mål, og det fremmet vår mulighet til å være en interessant leverandør i det globale markedet.

Møtelederen: Da er tiden for denne delen av utspørringen over, og vi skal over på en sekvens som er på maksimalt 10 minutter, hvor komiteens medlemmer kan stille oppklarende spørsmål. Jeg vil be om at man stiller ett spørsmål hver og at det er korte, presise spørsmål, slik at vi når gjennom alle, for praktisk talt alle har bedt om ordet. Først saksordfører Abid Q. Raja.

Abid Q. Raja (V): Takk komitéleder, jeg skal forsøke å være kort og presis.

Kan dere si noe om hvordan kostnadstallene fra masterplanen 2009 stemte overens med deres erfaringer, bl.a. fra prosjektet i Skottland? Og hvor ligger besparingspotensialet for å komme kostnadseffektivt i land med et fullskala-prosjekt?

Valborg Lundegaard: Jeg bare ønsker å gjenta at vi ikke sitter med det totale bildet for kostnadsestimatet her, og det er vi heller ikke vant til å gjøre når vi har kontrakter i forbindelse med feltutbygginger. Det er operatøren som sitter med det overordnede bildet som går på plattform, subsea-kontrakt til rørledninger, boring av brønn osv. I dette tilfellet har vi vært en leverandør av teknologi på fangstteknologi, og det er begrenset.

Møtelederen: Da skal undertegnede stille spørsmål og jeg overlater møteledelsen til Michael Tetzschner.

Michael Tetzschner overtok her møteledelsen.

Møtelederen: Takk for det, da introduserer jeg komitéleder Martin Kolberg.

Martin Kolberg (A): Jeg har ett spørsmål. Som dere kjenner til, og som dere har sett fra mediene, er kostnaden med utbyggingen av fullskala en viktig del og en viktig del av regjeringens begrunnelse for å stanse prosjektet. Jeg har hørt hva som er sagt nå, men jeg spør både Lundegaard og Stubholt: Forstår jeg det riktig når dere sier at det som Statoil sier vil koste i størrelsesorden 20 mrd. kr–24 mrd. kr med fangst, lagring og transport, er det riktige anslaget, og at dere er enig i det og ikke protesterer på det?

Valborg Lundegaard: Det har vi ingen forutsetninger for å besvare.

Martin Kolberg overtok her igjen møteledelsen.

Møtelederen: Den neste er Helge Thorheim.

Helge Thorheim (FrP): Vi har nå stort sett hele tiden snakket om TCM- anlegget, men for at dette skal ha noen effekt, må vi bli kvitt denne karbondioksidene. Har dere gjort dere opp noen tanker om hvorfor ikke Mongstad er egnet for det i det videre løpet? Har dere tenkt hvordan dere i så fall ville gjort det? Er det en rørledning til havs og boring i grunnen, har dere noen tanker om det?

Valborg Lundegaard: Jeg var så vidt inne på det her i et tidligere spørsmål. Jeg tror det er veldig viktig å se den totale konseptuelle løsningen: Kan man bruke CO₂-en til noe? Det er klart det finnes muligheter hvor det er felt som har behov for trykkstøtte. Da får du inntekt fra CO₂-en, og da ser bildet helt annerledes ut.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Har nedleggelsen av fullskalaanlegget skadet Akers og Norges renommé internasjonalt som langt framme innenfor miljøteknologi?

Valborg Lundegaard: Vi har fremdeles teknologien og kan tilby den, men det er ikke en stor satsing for oss lenger. Det viste Akers vilje til å satse, da det ble gitt en utfordring. Jeg tror ikke det har skadet oss, jeg tror det har vist at vi er villige til å bruke den erfaringen vi har fra Nordsjøen i en miljøretning. Så nei, jeg tror ikke det.

Møtelederen: Erik Skutle, så Karin Andersen.

Erik Skutle (H): Vi har vært litt inne på de prosjektene i Italia, Skottland og Canada. Jeg lurer på om noen av dere kunne svare på hvor stort kvantum CO₂ som er planlagt renset på de tre prosjektene?

Liv Monica Stubholt: Jeg tar det som jeg husker, på stående fot: Det er over 1 million tonn i Canada, det planlagte prosjektet i Storbritannia var 2,3 millioner tonn og i Italia mener jeg at det også var 2 millioner tonn, men det siste er jeg ikke så sikker på.

Knut Sanden: Det siste er litt mer analogt med Mongstad, faktisk – litt i overkant av 1 million tonn.

Møtelederen: Karin Andersen, og så Per Olaf Lundteigen.

Karin Andersen (SV): Takk.

Tilbake til amin – for jeg oppfatter at det er en stor forskjell på det dere sier, og det Statoil sa da de var her i høring, og også det som står i den Statoil-kronikken i Dagens Næringsliv, knyttet til vurderingene rundt amin. Når dere snakker, høres det ut som at det er en politisk uenighet knyttet til det. Kan dere oppklare nå: Hva er uenigheten mellom dere og Statoil på den teknologiske siden og håndteringen av amin?

Valborg Lundegaard: Jeg er ikke kjent med at det er en sånn uenighet. I desember 2012 gikk Statoil og Gass-

nova ut og friskmeldte teknologien, så jeg skjønner ikke helt hva du refererer til.

Møtelederen: Trenger du noen oppfølging av det, Andersen?

Karin Andersen (SV): Da vurderer dere at det er det samme som står i den kronikken fra Statoil i Dagens Næringsliv i går?

Knut Sanden: Nei, det er referert til en uttalelse som kom fra Gassnova i desember 2012.

Møtelederen: Da er det Lundteigen, og så er det Rasmus Hansson.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Stubholt, du sa at man skulle hatt en bedre dialog angående aminer og kreftfare. Kunne du konkret navngi hvem som skulle hatt en bedre dialog – hvem som skulle vært inne i det dialogforumet?

Liv Monica Stubholt: Jeg vet ikke om jeg ville kalle det et forum, men det var en refleksjon fra min side at når så mange miljøer bidro inn til en felles nasjonal satsing, som jeg mener CCS kan beskrives som, hadde det vært hensiktsmessig om de politiske miljøer – det involverer jo både regjeringen og Stortinget – hadde åpnet opp for å lytte til de mange kunnskapsmiljøene, der Aker Clean Carbon kun var ett, som kunne bidratt med å belyse spørsmålet om restaminer i februar 2011.

Møtelederen: Rasmus Hansson, vær så god.

Rasmus Hansson (MDG): Takk, leder.

Totalkostnadene for dette prosjektet, som har vært gjort tilgjengelige for Stortinget og offentligheten, har i både 2009 og 2011 og i den høringen vi har hatt her, vært referert til å være i området 22–25 mrd. kr. Så er det riktig nok forskjellige prosjekter som har vært beskrevet innenfor den summen, men dette har altså vært summen. Og utslippene fra gasskraftverket har vært de samme gjennom lang tid – det har gått for halv maskin.

På den bakgrunn – og dette er et forsøk på et ja/nei-spørsmål – forstår dere hvorfor prosjektet nå ble stanset? Liv Monica Stubholt først.

Liv Monica Stubholt: Jeg synes det hadde vært interessant å se oppdaterte kostnadsanslag.

Rasmus Hansson (MDG): Takk.
Har du en kommentar, Lundegaard?

Valborg Lundegaard: Nei, jeg ønsker ikke å si noe mer enn det jeg har sagt tidligere. Så lenge vi ikke kjenner bakgrunnen for det estimatet, er det umulig å uttale seg.

Møtelederen: Det er fortsatt litt tid, så jeg vil gjerne stille et spørsmål, hvis jeg får ordet.

Michael Tetzschner overtok her som møteleder.

Møtelederen: Ja, lederen vil gjerne komme til med et spørsmål.

Martin Kolberg (A): Det er et spørsmål i tett oppfølging, for det vi er inne på her nå, er et veldig sentralt punkt, selvfølgelig. Det skjønner dere godt.

Mener dere som representerer de interessene som dere nå har – særlig Lundegaard selvfølgelig, for nå er Stubholt ute av det – at dette burde vært gjennomført, uansett pris?

Valborg Lundegaard: Nei, jeg må bare gjenta at vi ikke kjenner det totale bildet. Vi er en leverandør innen dette nå. Vi har tilbudt en lisenspakke som selvfølgelig er en brøkdel av totalkostnaden. Det er opp til operatøren, i dette tilfellet Statoil og Gassnova, å komme med en anbefaling om dette er et prosjekt som man ønsker å gå videre med. Det er ikke en rolle som vi har i denne sammenheng, eller i noen sammenhenger, når vi jobber med store feltutbyggingsprosjekter.

Martin Kolberg overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Det er 1 minutt igjen. Da er det Abid Q. Raja, vær så god.

Abid Q. Raja (V): Slik jeg hørte Stubholt, synes du det ville vært interessant å se de nye tallene. Men slik jeg hørte Lundegaard, er dere – jeg vet ikke hvordan man skal formulere det – kanskje litt mer tilbakeholdne, kanskje litt mer lojale overfor Statoils rolle etc. Er det en reell uenighet her? Og ville det ikke vært interessant også for dere, Lundegaard, å se hva de faktiske tallene ville være?

Valborg Lundegaard: Joda, det kan godt være interessant, men vi kan ikke bidra til å verifisere de tallene som foreligger i dag. Det er det jeg ønsker å presisere.

Abid Q. Raja (V): Men dere har jo oversikt over tallene for prosjektene deres i både Skottland og Italia, og det er jo mulig for dere da å kunne si noe om de tallene som stammer fra masterplanen – om hvor reelle de er, om de er for høye, eller om det ville være mulig å gjøre dette til en mye billigere sum?

Valborg Lundegaard: Men her må man jo se at totalsummen ikke bare inneholder fangstanlegget – det er integrasjon med eksisterende anlegg, det er behov for ekstra hjelpesystemer, det er pumping, det er rørledninger, det er brønner osv. Bildet er mye, mye større.

Møtelederen: Da var tida ute. Vi takker for alle spørsmål og svar. Da har dere anledning til korte sluttmerknader, hvis dere ønsker det – Stubholt først.

Liv Monica Stubholt: Takk.

Jeg har bare en refleksjon jeg har lyst til å dele med

komiteen, og det er følgende: Fra karbonfangst ble en politisk prioritering, ble det innledningsvis ofte knyttet opp til Norges rolle som olje- og gassprodusent og -eksportør til utlandet. Som et ønske når det gjelder den politiske vitale og robuste oppfølging av CCS, som jeg håper vi vil se, synes jeg det kunne være klokt å gå tilbake og finne fram igjen begrunnelsen knyttet til at hvis Norge fortsatt skal kunne opprettholde en bærekraftig produksjon og bruk av hydrokarboner, er CCS en muligjørende teknologi, slik at man kan holde seg innenfor togradersmålet.

Den egeninteressen er det ingen grunn til å bøye seg i knærne for, det er en egeninteresse som legitimerer både vår ressursbruk og politiske satsing og gir mening for omverdenen. Så jeg synes at det ville være klokt om man var tydeligere på dette i sin satsing på CCS.

Valborg Lundegaard: Aker Solutions er en av Norges største teknologibedrifter. Vi har erfaring fra utbygging på norsk sokkel i 40 år, og det var en stor, spennende utfordring for oss å løse en miljøutfordring. Det var stort engasjement i vår organisasjon, og vi har demonstrert at vi har utviklet en teknologi som fungerer i testsenteret på Mongstad, og som er klar for å brukes i fullskala på Mongstad. Markedet forsvant denne gang, og det var en skuffelse.

Møtelederen: Da sier komiteen hjertelig takk til Lundegaard, Stubholt og Sanden for deres medvirkning i denne høringa.

Da er høringa foreløpig avbrutt, og vi tar pause – vi må ha 15 minutter, tror jeg – til fem over halv fem.

Høringen ble avbrutt kl. 16.19.

Høringen ble gjenopptatt kl. 16.34

Høring med tidligere miljøvernminister Helen Bjørnøy, tidligere miljø- og utviklingsminister Erik Solheim og tidligere miljøvernminister Bård Vegar Solhjell

Møtelederen: Selv om det er litt før tida, tror jeg rett og slett at vi bare begynner – det er bare et par minutter igjen.

Jeg ønsker på nytt velkommen, til siste sekvens i denne omfattende høringa om statens CO₂-håndtering og Mongstad.

Nå er det tidligere miljøvernministre i Stoltenberg-regjeringa som er til stede her hos oss. Det er først og fremst Helen Bjørnøy, som var miljøvernminister fra oktober 2005 til oktober 2007, det er Erik Solheim, som var miljø- og utviklingsminister fra oktober 2007 til mars 2012, og det er Bård Vegar Solhjell, som var miljøvernminister fra mars 2012 til høsten 2013. Velkommen til dere alle tre.

Dere kjenner formalitetene, går jeg ut fra, men jeg er forpliktet til å si det likevel. Dere får anledning til en innledning innenfor en ramme på 5 minutter. Saksordføreren har så 10 minutter til utspørring, hvert parti har 5 minutter, og det er 10 minutter til oppsummering til slutt. Så har dere anledning til en kort merknad helt til slutt.

Dere kjenner til denne lampa – den er litt vanskelig å følge med på, men jeg skal gjøre det sammen med dere. Den lyser 30 sekunder før taletida er ute. Det jeg særlig er pålagt å gjøre oppmerksom på, er at hvis dere har taushetsbelagte opplysninger som er avgjørende for svaret eller for de opplysningene som gis for å belyse saken, plikter dere å gjøre komiteen oppmerksom på det, slik at komiteen har anledning til å håndtere en slik situasjon, eventuelt å lukke dørene.

Det er det som jeg finner grunn til å gå inn på nå. Jeg gjør også alle sammen oppmerksom på at Erik Solheim har sagt til meg at han på grunn av sin tilbakereise til Paris må gå senest kl. 17.50. Det skal vi prøve å klare, og hvis tida i utspørringa blir slik at vi må håndtere det, ber jeg om komiteens tilslutning til å håndtere det, slik at Solheim er ute herfra kl. 17.50. Jeg skal komme tilbake til det når tidspunktet nærmer seg – hvis det blir aktuelt.

Da starter vi høringa, og det er tidligere statsråd Helen Bjørnøy først. Vær så god – 5 minutter.

Tidligere miljøvernminister Helen Bjørnøy: Takk, leder, og takk for anledningen til å komme til komiteen.

Jeg har lyst til å ta både komiteen og oss tilbake til 2005 og 2006. Disse årene var preget av en fornyet og forsterket interesse for klima- og miljøspørsmål. Plattformen til den daværende regjering understreket forpliktelsen til å føre en ambisiøs og framtidsrettet klimapolitikk.

Rapportene som kom på den tiden, både fra FN og fra andre, dokumenterte sterkere enn noen gang hva de menneskeskapte klimaendringene gjør med kloden. Havnivået stiger, polisen smelter, og vi vet at de fattigste i verden opplever både ekstrem tørke og lange flomperioder, som fratrar dem bl.a. muligheten til matproduksjon og rent vann. En av årsakene til disse menneskeskapte klimaendringene er utslippene fra større kraftverk og store industrianlegg.

Avtalen som ble framforhandlet med Statoil, ga oss startskuddet til å utvikle ny teknologi, en teknologi som har både nasjonal og internasjonal interesse og betydning. Avtalen innebærer et testanlegg som skulle stå ferdig og være på plass samtidig med at kraftvarmeverket ble satt i drift. Videre hadde avtalen fra 2006 den klare ambisjon at det skulle etableres et fullskala CO₂-renseanlegg ved det planlagte kraftvarmeverket på Mongstad, og at det skulle stå ferdig i 2014.

Det var veldig krevende forhandlinger mellom staten og Statoil, og regjeringen, som da ga utslippstillatelse i 2006, hadde klare rammer i avtalen nettopp for framdrift og veldig klare rammer for målsettingen med avtalen. Regjeringen anbefalte avtalen, og jeg er veldig glad for at Stortinget sluttet seg til avtalen. Det gjør at vi har tatt et første skritt for å være medaktører og medansvarlige for å få løst den enorme utfordringen vi står overfor når det gjelder klimaet i vår verden.

Det var bakgrunnen for at avtalen ble inngått, og det var også ambisjonene da vi inngikk avtalen med Statoil.

Takk.

Møtelederen: Takk for det, Helen Bjørnøy. Da er det Erik Solheims tur – vær så god.

Tidligere miljø- og utviklingsminister Erik Solheim:

Oppstartingen av et stort nasjonalt program for karbonfangst og -lagring fra 2006 og framover var etter min mening en riktig og viktig beslutning, en beslutning som vi skal være stolte av at vi våget å ta, og en beslutning som ved alle viktige korsveier er blitt bekreftet av et enstemmig storting, altså: Et samlet norsk politisk miljø står bak den. Den var i sin natur et stort norsk politisk kompromiss, i den forstand at Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Høyre lenge hadde vært tilhengere av gasskraft i Norge, mens SV, Kristelig Folkeparti, Venstre og Senterpartiet alle hadde vært mot dette. Det kompromisset avspeilte seg i vår regjering, og det kompromisset ser vi også nå til fulle i den nåværende regjeringskonstellasjonen. Så det er i virkeligheten et politisk kompromiss som går helt tilbake til 1990-tallet, etter viktige skillelinjer i Norge.

Men beslutningen ble tatt på et tidspunkt hvor det var mye, mye større optimisme rundt karbonfangst og -lagring enn hva det er i dag. Etter det kom finanskrisen, som få spådde, og som for alle praktiske formål underminerte EUs karbonmarked. Ikke i den forstand at ikke EUs karbonmarked virker til å redusere utslippene – det gjør det, men EUs karbonmarked virker ikke til å få prisen ned. Og incentivene til å gjøre nye, dristige teknologiske grep er ikke der lenger, på grunn av prisfallet i EUs karbonmarked. Det var vanskelig å forutsi på det tidspunktet, og det er også en rekke andre forhold som har gjort at det i dag ser annerledes ut enn det gjorde i 2006–2007. På det tidspunktet var det f.eks. alminnelig antatt at EU ville utvikle ti–tolv fullskala renseprosjekter som ville stå ferdig omtrent på den tid som vi nå sitter her og diskuterer det. Meg bekjent er ikke et eneste av disse prosjektene i dag klare.

Så kan man spørre: Hva er problemet? Problemet – i mitt hode – er i kjernen én ting, og jeg vil gå tilbake til et slagord som Fremskrittspartiet en gang hadde på sitt landsmøte: Framtiden skapes – den vedtas ikke. Jeg husker jeg ble slått av det slagordet den gangen, og jeg ble slått senere av hvor utrolig riktig det er. Hvis man ser på vanskelighetene i denne saken, tror jeg vi skal unne oss å tenke over at det er faktisk det som er hovedproblemet i denne saken. Det har vist seg mye vanskeligere og tyngre å utvikle denne teknologien enn noen trodde da den startet – mye dyrere. Det er helt sentralt, for hvis vi ikke får den teknologien ned i pris, vil den aldri bli tatt i bruk andre steder i verden. Det er helt utenkelig at Kina skal bruke den på alle sine hundrevis av kullkraftverk med mindre prisen senkes dramatisk. Så pris er selve kjerne spørsmålet. Vi må utvikle teknologi til en pris verden er interessert i. Det er vi i dag ikke riktig i nærheten av å gjøre, men det er all mulig grunn til å forsøke å se om vi klarer det. Men kjerneproblemet har vært at det har vist seg mye vanskeligere, tyngre og dyrere – og har tatt mye lengre tid – å utvikle teknologien enn noen trodde.

Så vil jeg helt avvise tanken som har vært framme i noen spørsmål her om at Stortinget ikke skulle være godt nok informert. Tord Lien, mener jeg, sa dette på en fortreffelig måte. Stortinget har blitt godt informert – jeg skal ikke si overinformert, for det ville være å fornærme noen, men det er neppe noen sak hvor så mye informasjon har tilflytt Stortinget og vært reelt til-

gjengelig for offentligheten gjennom hele denne perioden.

Et enstemmig storting har fattet nesten alle viktige avgjørelser i saken, og informasjonen har vært tilgjengelig. Nå er vi likevel der at vi kan drive etterpåklokskap, som er en veldig mye lettere medisin – eller oppskrift – enn forhåndsklokskap. Det er likevel verdt å gjøre det, for etterpåklokskap er jo bedre enn ikke å reflektere over hva man har gjort, og det er avgjørende for å gjøre de riktige tingene framover.

Jeg mener at det har vært – grunnleggende – to svakheter ved dette prosjektet. Svakheter nr. 1 var at vi valgte å gjøre det på det vanskeligste stedet istedenfor på det letteste. Teknologien har vist seg så vanskelig å utvikle at det hadde vært all mulig grunn til å gjøre de letteste prosjektene først, for så å vinne erfaring. Mongstad var det vanskeligst tenkelige stedet, fordi det skulle ettermonteres på et kraftverk som allerede var i funksjon, på et område som var dominert av oljeindustrien, hvor kostnadene er høye, og på et sted hvor det er fullt av industriell aktivitet, hvor alle kostnader ble mye, mye høyere enn de ville ha blitt hvis man hadde valgt å gjøre dette på et sted hvor det ikke var industriell aktivitet. Dette er lett å si nå, det var ikke lett å se det da, men når vi likevel skal være etterpåkloke, mener jeg at dette er feil nr. 1.

Feil nr. 2 er ikke at Statoil ikke har gjort sitt ytterste for å få dette til, men jeg mener det var galt å sette som hovedselskap til dette prosjektet et selskap som ikke har som hovedinteresse å utvikle ny karbonfangst og -lagringsteknologi – et selskap som har sin interesse i god industriell produksjon, et topp internasjonalt selskap, men likevel i bunn og grunn et oljeselskap. Selve styringen med dette skulle vært satt bort til et selskap som har som hovedinteresse å utvikle karbonfangst og -lagringsteknologi, for så å selge den på det globale markedet. Så igjen, jeg gjentar, det er mye lettere å være etterpåklok enn å ta de riktige beslutningene i sann tid, men det er likevel bedre å reflektere nå enn ikke å reflektere, fordi det har betydning for hva vi skal gjøre.

Så bare til slutt: Skal man gjøre noe for fremtiden, er det også verdt å overveie om det er bedre å gjøre det andre steder i verden. I Sør-Afrika finnes det enkeltstående CO₂-utslipp hvor hvert enkelt utslipp er like stort som halve det norske CO₂-utslippet, hvis man legger sammen alle kilder.

Møtelederen: Da er det Bård Vegar Solhjell, vær så god!

Bård Vegar Solhjell: Takk for invitasjonen til høring!

Noreg har no i mange år hatt ei storsatsing på fangst og lagring av CO₂. Etter mitt syn har det vore 100 pst. riktig å satse. Det var viktig å bruke store pengar på det, og det var nødvendig å ta risiko.

Vi har òg oppnådd mykje, og eg vil særleg framheve tre ting: Eit testsenter som held høg standard og har vore viktig for teknologiutvikling, oppbygging av viktig kompetanse og erfaring med fangst og lagring – både forskning og eit forskingsmiljø på høgt nivå – og ikkje minst

eit tverrpolitisk mål, som framleis står, om eit fullskala reinseanlegg innan 2020.

Så er det likevel grunn til å vere skuffa over at vi ikkje nådde målet om fullskala reinsing på Mongstad. Like fullt meiner eg vedtaket om å avslutte var riktig. Det var nødvendig å skifte spor, behalde målet om fullskala innan 2020, men leggje ein ny strategi. Eg vurderte sjansen for å lykkast som for liten til at det var rett å halde fram på Mongstad. Eg trur det er større sjanse for å lykkast med den norske CCS-satsinga, inkludert målet om eit fullskala anlegg, med ein ny strategi, på eit anna anlegg. Kvifor det? For min eigen del la eg vekt på fire tilhøve der. Noko av det var ting som var godt kjende, og som lenge har vore oppe i den offentlege diskusjonen og i Stortinget, men som eg sette meg meir grundig inn i då eg vart miljøvernminister. Andre ting var nye, eller ting som gradvis trekte meir i den retninga. Punkt 1: For det første må ein kunne seie at den opphavlege samarbeidsavtala ikkje var ideell, noko vi drog med oss vidare. Eg synest Riksrevisjonen har gode poeng i kritikken sin. Samtidig var det kanskje den beste avtala ein kunne forhandle seg fram til der og då. Ho var iallfall god nok til at Stortinget trudde på det, og at eg personleg trudde på det.

For det andre var det komplekst å gjennomføre, med store kostnader – fullt mogleg, men vanskeleg og dyrt. Det einaste kostnadsestimatet vi hadde, var veldig høgt. Sjølv om det seinare skulle vise seg å verte ein god del lågare, ville det vere dyrt. Så vil eg likevel understreke at eg var villig til å ta store kostnader dersom eg var sikker på at det var klokt.

Det tredje, noko eg synest verkar undervurdert i høyringa ut frå referatet, er usikkerheita rundt anlegget. Kraftvarmeverket gjekk for halv maskin, og raffinieribransjen si framtid, inkludert anlegget på Mongstad, må vi kunne kalle usikker. Det var med andre ord ikkje sikkert at det anlegget vi skulle investert stort i å reinse, hadde lang levetid. Dette var kjent lenge, men det vart sjølvstøtt viktigare når utgiftene vart meir Mongstad-spesifikke. Dette tek oss til det fjerde punktet: Den direkte årsaka til at avgjerda vart teken i samband med 2014-budsjettet, var at det kom til store kostnader i 2014, mykje av det spesifikt knytt til Mongstad, med avgrensa overføringsverdi. Det betyr at vi i langt mindre grad ville fått noko igjen for dei investeringane om vi ikkje skulle lykkast på Mongstad.

På basis av det meiner eg det var rett å avslutte fullskala på Mongstad, men det var likevel rett å halde på målet, å styrkje arbeidet på TCM i forskingsprogrammet CLIMIT og starte arbeidet med ny strategi.

Mitt håp, vil eg seie heilt til slutt, og mi sterke oppfordring til alle parti og alle som deltek i debatten, er at lærdommen frå denne saka ikkje vert å vere meir forsiktig i framtida i spørsmålet om fangst og lagring, men å vere minst like vågale i framtida. Det treng klimaet og internasjonal klimapolitikk. Takk for meg så langt!

Møtelederen: Takk til dere tre. Da starter vi utspørringen, og da er det ordfører for saken, Abid Q. Raja fra Venstre, som begynner. Han har 10 minutter til disposisjon.

Abid Q. Raja (V): Takk for det, komitéleder, og takk for gode innledninger! Aller først til Solhjell: Jeg har notert meg at det har vært et brev som har gått fra ditt departement da du var sjef, hvor dokumenttittelen er «Fullskala CO₂-håndtering Mongstad». Det skal ha vært sendt 26. februar 2013, men det har ikke blitt journalført før 12. september 2013, med publiseringsdato 22. august – altså ca. seks måneder senere. Har du medvirket til at dette brevet som gikk fra ditt departement, og kanskje deg, ikke ble journalført før ca. seks måneder senere?

Bård Vegar Solhjell: Eg har ikkje medverka til noko som angår journalføring av brev frå mitt departement. Eg trur eg trygt kan seie at eg ikkje hadde særleg mykje ansvar for journalføringa av brev. Det gjeld òg i dette tilfellet. Eg var ikkje kjend med om det var journalført og på kva tidspunkt. Men eg er i ettertid vorte kjend med at det var eit brev som vart journalført etter stortingsvalet, som vart sendt på eit tidlegare tidspunkt. Men som sagt: Eg hadde ikkje noko med journalføringa å gjere.

Abid Q. Raja (V): Det er dette brevet som Dagens Næringsliv har skrevet to artikler om, etter valget, hvor det visstnok skal være slik at du har skrevet til Ola Borten Moe, som har dannet grunnlag for at underutvalget i regjeringen diskuterte om dette fullskalaprojektet på Mongstad må skrinlegges.

Bård Vegar Solhjell: Eg har lese at eit brev som er sendt frå Miljøverndepartementet mens eg var statsråd, først vart journalført etter valet. Eg kjende ikkje til journalføringa og hadde ikkje noko med det å gjere.

Abid Q. Raja (V): Men det var ikke det jeg spurte om, nå spurte jeg om innholdet. Det var slik at du sendte et brev i februar–mars, som altså betydde at man må stanse fullskalaprojektet. Det stemmer?

Bård Vegar Solhjell: Eg kjem ikkje til på noko tidspunkt å gå inn på her saksbehandlinga som er intern i regjeringa – ikkje notat eller brev mellom statsrådar, ikkje synspunkt på ulike tidspunkt – men derimot svare på informasjon Stortinget har fått. Eg meiner Stortinget har fått all informasjon om anlegget. Og eg kjem til å svare på avgjerda, som er den regjeringa svarer for.

Abid Q. Raja (V): Den 30. september 2013 skriver du selv i Dagens Næringsliv:

«I løpet av det siste halvåret har eg difor sett meg særskilt grundig inn i dette arbeidet.»

Dette er en kronikk som du skriver etter at man har lagt ned prosjektet. Da er mitt spørsmål: Innså du i forbindelse med valget at man skulle stanse dette, eller er det slik at det var i løpet av det siste halvåret, og at det skriver seg tilbake til tidspunktet rundt at dette brevet ble sendt fra ditt departement?

Bård Vegar Solhjell: Arbeidet med budsjettet for året etterpå startar sånn grovt sett eit halvt år før – dvs. det star-

tar egentleg lenge før det òg. Men det går føre seg grovt sett eit halvt år før det vert lagt fram i regjeringa i plenum. Som du kjenner til, vart avgjerda om at vi skulle stanse fullskala på Mongstad og skifte spor, teken i september i samband med behandlinga av budsjettet. Det er heilt riktig at det i samband med det vart diskutert, eg sette meg inn i det, og avgjerda vart teken, som andre har referert til her, kort tid før den vart presentert offentleg.

Abid Q. Raja (V): Så la meg forstå deg riktig: Det går altså et brev fra ditt departement i februar, som ikke er journalført før ca. seks måneder etterpå, og i en kronikk etter at dere har stengt dette prosjektet, sier du at i det siste halvåret har jeg satt meg grundig inn i dette arbeidet, og dette brevet, som da ikke er journalført, skriver Dagens Næringsliv inneholdt opplysninger om at du gikk inn for å stanse dette fullskalaprojektet. Jeg skjønner ikke, men er det ikke et besynderlig tidspunkt at det kommer fram først etter valget at man stanser prosjektet?

Bård Vegar Solhjell: Avgjerda vart jo teken på det tidspunktet. Vi presenterte så avgjerda kort tid etterpå. Ein kan jo ikkje leggje fram noko før ein har teke ei avgjerd om det.

Derimot er det sånn når eg er med på å ta avgjerder, at eg jobbar mykje med å setje meg inn i avgjerdene. Her var det ei stor og viktig avgjerd som vart jobba med i samband med budsjettprosessen, som starta ...

Abid Q. Raja (V): Beklager å avbryte deg – det er første gangen jeg gjør det nå, men jeg må. Så er spørsmålet: Ja, den formelle beslutningen ble ikke tatt før etter valget, men var alle mer eller mindre innforstått med at dette må skrinlegges?

Bård Vegar Solhjell: Eg har fått med meg gjennom media at du meiner det er sånn.

Abid Q. Raja (V): Nei, jeg baserer dette dels på disse hemmelige kildene som Dagens Næringsliv gjengir, jeg baserer dette dels på dette brevet som du har skrevet, som altså ikke ble journalført, jeg baserer dette på din egen kronikk, hvor du skriver at i løpet av det siste halvåret har dette modnet seg. Da er det naturlig å stille spørsmålet: Var det slik at alle i regjeringen – du, Borten Moe, statsministeren – skjønnte at dette ville det ikke bli noe av, mens den formelle beslutningen først ble tatt etter valget?

Bård Vegar Solhjell: Nei, du baserer deg ikkje på det. For eg har i den kronikken gjort greie for korleis vi jobbar i ein prosess og har diskutert og sett oss inn i det og så tok ei avgjerd om det kort tid før vi presenterte det offentleg. Men dersom eg får lov til å fullføre: Eg har derimot sett at du i media meiner at den vart teken tidlegare, men så egentleg berre presentert seinare. Men sånn var det ikkje. Det var ein diskusjon, og eg veit at det vart diskutert mange gonger før det siste halvåret òg. Og så vart avgjerda teken og kort tid etterpå presentert offentleg.

Abid Q. Raja (V): SV hadde forsikret hele miljøbevegelsen om at SV ikke ville sitte i regjering om det ikke ble fullskala. Hvis det hadde kommet fram før valget at dette ikke blir noe av, hvilke konsekvenser ville dette fått for SV under valget?

Bård Vegar Solhjell: Eg trur at det å presentere den avgjerda hadde uansett når vi gjorde det, vekt debatt, men samtidig brei støtte. Eg registrerer at det viser seg at heile Stortinget stilte seg bak den avgjerda då han vart presentert. Det viktigaste er likevel at den kunne ikkje presentert for den var teken. Og før ein tek ei avgjerd, må ein setje seg inn i stoffet.

Abid Q. Raja (V): Takk for det.
Solheim, er det besynderlig at denne beslutningen først ble presentert for folket etter valget?

Erik Solheim: Etter min mening ikke. Dette er jo en sak som har vært modnet over lang tid. Det er ikke noe som tas plutselig ut av luften. Det har vært en gradvis modning ut fra det jeg sa, at det har vist seg at teknologien var utrolig mye vanskeligere å utvikle enn hva jeg og – må jeg innrømme – noen andre i sin naivitet trodde.

Så er det klart at gradvis har motforestillingene blitt større og større. Jeg var ikke med da beslutningen ble tatt, men jeg har full tillit til det Bård Vegar Solhjell sier om dette.

Abid Q. Raja (V): Enkelte har sagt i høringen at TCM var ikke nødvendig for å gå i gang med fullskala – teknologien var der. Er du enig? Deler du det synspunktet at man kunne gått i gang med et fullskala prosjekt i 2006?

Erik Solheim: Nei. Vel, jeg er jo ikke teknolog, og det er veldig, veldig vanskelig for politikere å ha ekstremt sterke meninger om dette.

Abid Q. Raja (V): Men i Søndagsavisa sa du at ...

Erik Solheim: Men når jeg har lest ...

Abid Q. Raja (V): ... at eksisterende anlegg ikke skulle blitt valgt, man skulle valgt et annet anlegg. Hvis man hadde valgt et annet anlegg, ville man da kunne fått på plass et fullskala anlegg?

Erik Solheim: Dette er to separate spørsmål. Det første spørsmålet er om – nå glapp det litt for meg, men ta det en gang til.

Abid Q. Raja (V): I Søndagsavisa på NRK sier du at feilen var at man skulle lage et fullskala anlegg på et eksisterende anlegg. Hadde man valgt et annet sted, hadde man da hatt teknologien allerede i 2006 for å få på plass dette?

Erik Solheim: Jeg tror dessverre at svaret på det er nei. Nå har jeg lest hele denne høringen, og jeg tror at hvis vi hadde gått rett på et fullskala anlegg i 2006, ville vi i dag

sittet med et helt annet høringsinstitutt her, nemlig høringen om et gigantisk overforbruk på et prosjekt som ville vært ansett som himmelropende dyrt. Husk på at da vi startet dette i 2006, var det antatt at selve fullskala rensingen ville bli så kostbar som testsenteret til slutt viste seg å bli. Man kan diskutere om det er det ene eller det andre tallet, men det som er helt sikkert, er at kostnadene har blitt mange ganger hva vi trodde fra start. Hvis man hadde gått rett på fullskala, er jeg ganske sikker på at det ville vært en annen høring. Det ville vært en høring om noe annet.

Abid Q. Raja (V): Nå er jeg litt stresset på tid, og det er derfor jeg har tatt opp dette spørsmålet om at tidsbegrensningen ikke burde være der. Men jeg har noen spørsmål allikevel.

Statens forurensningstilsyn sa på det tidspunktet at man ikke skulle gi den type tillatelse som man allikevel valgte å gi fra deres regjering, og dette var da denne utslippstillatelsen. Man kan kanskje argumentere med at utslippstillatelsen ikke var så gal, men når du gjorde om på den, Solheim, i desember 2010, fjernet man ikke egentlig da incentivet man hadde overfor Statoil? Var ikke det det eneste incentivet i realiteten mot Statoil for å få dette på plass?

Erik Solheim: Slik jeg ser det, som jeg egentlig har sagt flere ganger nå, er det ikke de ulike fristene som har vært satt her, som har vært problemet. Det har vært satt ufattelig mange frister opp gjennom dette. Vi har ikke klart å levere på det, fordi teknologiutviklingen har vært vanskeligere. Så kom det fram i 2010 et annet element, som jeg hører noen bagatellisere, nemlig aminer.

Abid Q. Raja (V): Ikke aminer nå. Men hvorfor endret du utslippstillatelsen i desember 2010?

Erik Solheim: Fordi på det tidspunktet var hele prosjektet, hele gasskraftverket, oppe og sto. Hvis man da skulle strammet inn, ville hele gasskraftverket vært nedlagt for alle praktiske formål, og det ...

Abid Q. Raja (V): Så heller gasskraftverk enn CO₂-fangst og -lagring?

Erik Solheim: Jeg tror det ville vært veldig, veldig vanskelig å komme til Stortinget med et forslag som i praksis ville betydd at alle de investeringene som Statoil på det tidspunktet hadde gjort ...

Abid Q. Raja (V): Men da skjønnte du allerede i 2010 at dette blir det ikke noe av?

Erik Solheim: Nei.

Abid Q. Raja (V): I 2010, når man fjerner det ene sterke incentivet mot Statoil, med de vilkårene som er i utslippstillatelsen, og man uthuler dem, burde vel du ha skjönt at dette blir det ikke noe av.

Erik Solheim: Overhodet ikke. Vi hadde fullt trykk på å få dette til. Det er ikke alltid jeg er enig med Helge Lund, men jeg må si meg enig med Helge Lund når han tidligere i denne høringen sa at det er av og til lettere å snakke om ting i avisene enn faktisk å utvikle teknologien, og denne teknologien ...

Abid Q. Raja (V): Jeg har ikke kommet halvveis engang ...

Erik Solheim: ... var det vanskelig å utvikle.

Møtelederen: Jeg tillater at Raja får en oppfølging på dette hvis han har behov for å komme lenger.

Abid Q. Raja (V): Nei. Jeg har masse – jeg har ikke kommet halvveis engang, komitéleder. Jeg tror jeg slipper andre til, og så kan jeg bruke de 10 minuttene etterpå.

Møtelederen: Da går vi videre i høringa, og da er det Arbeiderpartiet og Jette F. Christensen, vær så god.

Jette F. Christensen (A): Tusen takk.

Jeg begynner med begynnelsen – og Bjørnøy. Du sa mye om realismen i prosjektet og entusiasmen i prosjektet i begynnelsen. Det har vært litt diskusjon vedrørende den avtalen som kom på plass mellom staten og Statoil. Føler du at den avtalen ivaretok statens interesser og det brede politiske Norges interesser på best mulig måte, eller kan du se for deg at man kunne fått på plass en avtale som bedre ivaretok statens interesser?

Helen Bjørnøy: Jeg tror at den avtalen vi fikk på plass i 2006, var så langt vi kom. Jeg tror vi ivaretok statens interesser i så stor grad det var mulig å gjøre det på den tiden, med de rammene som vi hadde, både i forhold til forhandlinger direkte med Statoil og ulike synspunkt på ulike sider, også innad i regjeringen og i det politiske Norge. Så det var så langt vi kom.

Jeg kan forsikre komiteen om at det var harde og vanskelige forhandlinger med Statoil, men det vi fikk til, var så langt det var mulig å komme.

Jette F. Christensen (A): Kunne statens interesser blitt ivaretatt på en bedre måte med en annen aktør, som ikke var Statoil?

Helen Bjørnøy: Det synes jeg er vanskelig å spørre om. Jeg tenker at vi klarte å komme så langt som vi kom, og jeg synes vi fikk til en god nok avtale. Jeg hadde aldri anbefalt avtalen hvis jeg mente den ikke var god nok.

Jette F. Christensen (A): Det er veldig betryggende å høre!

Når du nå ser på dette prosjektet som du var med på å sette i gang, ser du at man kunne gjort noe annerledes, politisk, juridisk eller økonomisk, for å sørge for at de visjonene dere hadde, ble fullt ut realisert i dag?

Helen Bjørnøy: Jeg synes det er vanskelig å gi noe tydelig svar på det. Det er klart at når vi ser det i ettertid, kan det være element i avtalen som jeg tenker kanskje kunne vært annerledes, men på den tiden mener jeg at vi både politisk og i diskusjon med Statoil kom fram til det resultatet som var mulig å oppnå i forhandlingene.

Jette F. Christensen (A): Takk.

Etter hvert endret prisen seg; det har dere alle sammen vært innom. Du var inne på det selv, Solhjell, at prisen ble mye høyere enn antatt. Men når det tallet kom på bordet, regnet dere om igjen?

Bård Vegar Solhjell: Eg legg ikkje avgjerande vekt på det talet fordi det er eit veldig grovt estimat, fordi det hadde vorte reist, eg vil seie, begrunna kritikk mot det, og fordi vi òg var i gang med eit arbeid som kunne leie fram til eit betre estimat sommaren etter. I den avveginga, som i alle fall eg gjorde, av argument for kva som skulle skje, var eitt av argumenta for å vidareføre prosjektet faktisk det at ein sette i gang eit arbeid som kunne gjeve eit betre anslag sommaren etter. Men det eg likevel trur er riktig å seie, er at det trass i alt var det næraste vi kom eit estimat. Kanskje kunne estimatet gått ned, men det er jo ein tendens til at store prosjekt òg kan ha sider som viser seg å verte dyrare enn ein trur. Det er i alle fall ikkje hovudtendensen i verda at det går stikk motsett veg.

Så eg la til grunn at det truleg var snakk om ganske store kostnader, men hadde alt anna peika i riktig retning, var eg likevel innstilt på å ta store kostnader, fordi det er avgjerande å få eit gjennombrøt på fullskala fangst og lagring.

Jette F. Christensen (A): Takk.

Solheim, du sa at det var en helt annen entusiasme i begynnelsen av dette prosjektet, både i Norge og internasjonalt – kanskje ikke uten grunn – enn det er nå. Så refererte du også til, som flere har vært innom i høringen tidligere, at ingen av de prosjektene som det ble snakket om, verken i Europa, i Canada eller hvor det skulle være, står ferdige nå. Opplever du at det også er økonomiske årsaker til det – jeg skjønner at du ikke kan svare bastant ja eller nei på det – eller er det andre årsaker til det?

Erik Solheim: Økonomi og teknologi henger veldig tett sammen, for hvis ikke prisen på teknologien er lav nok, vil den ikke interessere noen. Det er klart at Norge kunne laget et gigantisk prosjekt på Mongstad, eller hvor som helst, hvis man ikke hadde noen interesse for kostnadene, men det ville jo aldri interessere noen, verken i USA, i Kina eller i India. Så kostnadene er helt fundamentale. Det er å drive ned kostnadene på denne teknologien som er selve hovedoppgaven.

Dette er jo en overgangsteknologi, slik jeg ser det, som vil trenge en 10–20-årshorisont inntil solenergi og andre nye teknologier overtar. Da er det ikke sikkert at vi trenger denne teknologien lenger. Det haster derfor å få den utviklet, for hvis det ikke skjer raskt, hvis det ikke i 2020 står et vesentlig antall CO₂-fangstanlegg i verden klare, vil tekno-

logien være av mindre betydning fordi den da vil bli løpt fra av andre nye teknologier som kommer.

Møtelederen: Der var tida ute – og vel så det. Da er det Høyre og Michael Tetzschner.

Michael Tetzschner (H): Takk for det.

Til Solhjell først: Dere skriver i revidert budsjett, som ble ferdigbehandlet i mai, på s. 102, spalte én:

«Det som nå gjenstår er evaluering og verifisering av resultatene som har framkommet. Arbeidet med fullskalaprojektet på Mongstad går gradvis over i en ny fase og blir i større grad mer spesifikt rettet mot planleggingen av fullskalaanlegget.

Det er foretatt en oppdatering av arbeidsprogram og budsjett for fullskalaprojektet for perioden fram til det planlagte konseptvalget våren 2014.»

Dere gir altså en løypemelding til Stortinget om at her er det full fart fremover. Det er jo i og for seg utmerket, hvis det ikke hadde vært for at man nå i ettertid mener å kunne ha gode kilder for å si at allerede i mars hadde du og din kollega Ola Borten Moe sammen besluttet å reise problemstillingen for underutvalget, hvor det altså var det motsatte som var på agendaen, nemlig å skrinlegge her og nå, eller der og da.

Mitt spørsmål til deg er: Står du da på at dere i god tro hadde fortsatt full stim for å realisere Stortingets vedtak og forutsetninger, slik det er beskrevet i revidert budsjett, eller var det slik at man i realiteten hadde skrinlagt det to måneder før? Og er det slik at du da mener at Dagens Næringsliv lyver for sine lesere?

Bård Vegar Solhjell: Det vi presenterte i revidert nasjonalbudsjett 2013, var det vi på det tidspunktet hadde beslutta og stod bak, og vi informerte Stortinget om det som vi meinte vi måtte informere om – kall det ei løypemelding om framdrifta i prosjektet. Så beslutta vi på eit seinare tidspunkt, i forbindelse med budsjettprosessen for 2014, å gå vekk frå fullskala på Mongstad og skifte til eit anna spor.

Det var ikkje sånn at vi eigentleg hadde teke beslutninga på eit tidlegare tidspunkt. I så fall hadde vi jo grovt misinformert Stortinget i revidert nasjonalbudsjett.

Michael Tetzschner (H): Det vi da kan slå fast her, er at du sier at Dagens Næringsliv på dette punktet ikke er til å stole på, når det gjelder den versjonen de har gitt av forløpet.

Bård Vegar Solhjell: Eg vil i alle fall seie at eg sjølv, og dei av mine kollegaer som har vore her og redegjort for beslutningsprosessen, er til å stole på. Beslutninga var ikkje teke på det tidspunktet. Vi informerte i revidert nasjonalbudsjett om det vi då meinte og var einige om, og så tok vi beslutninga kort tid før vi presenterte ho offentleg.

Michael Tetzschner (H): Så Dagens Næringsliv er her ikke etterrettelig?

Bård Vegar Solhjell: Som eg sa, eg reknar meg sjølv som etterretteleg ...

Michael Tetzschner (H): Det er ikke deg jeg spør om, men tar Dagens Næringsliv feil?

Bård Vegar Solhjell: Eg kan ikkje skjøne at eg skal kommentere Dagens Næringslivs generelle etterrettelegheit, at det har noko i ei høyring i kontrollkomiteen å gjere, men eg kommenterer derimot gjerne alle forhold knytte til Mongstad-prosjektet, og det har eg nettopp gjort.

Michael Tetzschner (H): Det er ikke et generelt utsagn. Dessuten setter vi jo alle pris på at vi har en kritisk presse som kan bringe andre og ofte sannere versjoner til torvs enn dem som fremkommer i offentlige dokumenter.

Bård Vegar Solhjell: Det er eg einig i.

Michael Tetzschner (H): Bakgrunnen for høringen, dere har jo ikke vært her de første dagene, er Riksrevisjonens påpekning av at man har valgt utjenlige virkemidler, både organisatorisk og incentivmessig. Statoil-avtalen er et eksempel på dette, at man kunne blåse opp et stort budsjett hvorefter Statoils risiko først kommer inn på et teoretisk senere tidspunkt.

Hvis vi nå ser på den kritikken, og i dag sier jo tidligere statsråd Bjørnøy at det var den beste avtalen man kunne få, betyr det at hun er uenig i Riksrevisjonens kritikk?

Helen Bjørnøy: Jeg synes det er veldig mange sider ved Riksrevisjonens rapport som tar opp mange viktige elementer. Men på den tid, i 2006, da vi ga utslippstillatelsen og vi fikk avtalen med Statoil – det er min vurdering at avtalen vi ble enige om da, var den best mulige avtalen.

Michael Tetzschner (H): Vi må litt videre, for etter at den avtalen som Riksrevisjonen har betegnet som utjenlig for formålet, hadde man i hvert fall et annet eller noen andre incentiver. Det var utslippstillatelse fra 2006 som satte opp et årstall for når det skulle være fullskala håndtering fra kraftvarmeverket. Det lå også inne en forutsetning – om ikke om full rensing, så i hvert fall om en tiendedel, altså 100 000 tonn. Det ble også sagt at det som da skulle bli rensert, altså 100 000 tonn, ikke skulle slippes ut igjen i atmosfæren.

Spørsmålet er da: Hvorfor gikk dere senere over til et regime som innebar ingen tidsfrist, ikke noe krav om hva som skulle fanges, og ikke noe krav om at det ikke skulle slippes ut i atmosfæren?

Det siste spørsmålet er: Hva var tanken bak at CO₂-avgiften for Mongstad var 5 øre, altså bare en tiendedel av den CO₂-avgiften som ble ilagt Melkøya og Snøhvit?

Møtelederen: Hvem spør du?

Michael Tetzschner (H): Det er et forløp her, men jeg innser jo at Bjørnøy kanskje er den nærmeste til å forklare hvorfor man gikk bort fra utslippstillatelsen i 2006.

Helen Bjørnøy: Det korrekte er at jeg var minister da utslippstillatelsen ble gitt i 2006, og hvor vi nettopp hadde inne alle de elementene som du nevner.

Michael Tetzschner (H): Da går vi til Solheim, da.

Møtelederen: Tiden er godt og vel ute, men jeg tillater at Solheim svarer.

Erik Solheim: Utslippstillatelse er normalt et redskap for å kontrollere lokal forurensning med helsefare eller fare for miljøet hos dem som bor rundt et anlegg. I dette tilfellet var utslippstillatelse et ledd i den samlede politikken for å få ned de norske globale karbonutslippene, CO₂-utslippene. Jeg oppfattet ikke at å sette stadig nye frister her – at oppsummeringen av dette – var et hendig virkemiddel.

Så kom, på dette tidspunktet i 2010, aminfaren inn. Jeg føler behov for å si en setning om det, og det er at det var i tilfelle jeg som skulle reise til befolkningen i Nordhordland, se dem inn i øynene og fortelle at dette spørsmålet ikke var av så stor betydning at vi virkelig tok det på alvor. Det ville etter min mening vært en helt umulig og uansvarlig politikk fra statens myndigheter. Vi kan ha ulike vurderinger om hvor farlig aminer er – det var ulike vurderinger på det tidspunktet – men i det øyeblikk dette spørsmålet kommer opp i offentligheten, er det å ha en miljøvernminister som ikke kan se folk i Nordhordland i øynene og si at dette ikke er farlig for dere eller for deres barn, en umulig situasjon.

Møtelederen: Da går ordet til Fremskrittspartiet og Helge Thorheim.

Helge Thorheim (FrP): Takk for det, leder.

Når har vi sittet her i to – nesten tre – dager, og meste-parten av tiden har vi snakket om testsenteret og teknologiutvikling. Jeg tror vi har bra oversikt over akkurat den biten.

Jeg vil fram til slutten – den har jeg ikke oversikt over. Vår tidligere statsminister sa da han var her, at det er galt å sette i gang et prosjekt og rense med 20–25 mrd. kr i innsats for en halv million tonn. Nå har vel kraftverket konsesjon på en million tonn, så det er i alle fall den ene millionen.

Krakkeren ble også tatt ut underveis, og har man med den, kan man på Mongstad i alle fall fjerne to millioner tonn fra atmosfæren.

Vi hører at Gassnova gjerne vil fortsette, det har de sagt her i høring. Vi har hørt Aker i dag. De var skuffet over at dette ble lagt bort, de kunne tenke seg å fortsette. Vi har hørt dem si at de er såpass godt på vei med sin teknologi at de mener de nå kunne kjørt i gang en fullskala sak på Mongstad. De har hatt containerløsningen, en-til-ti-løsning. Så de mener det ikke er noen skaleringsgreier ute og går. De kunne gått rett på fullskala.

Stortinget har kjent summen på 20–25 mrd. kr, og så vidt jeg har forstått, har Stortinget akseptert den. Og Stor-

tinget har blitt godt informert underveis, det sa Tord Lien da han var her.

Da er det fryktelig vanskelig for meg å fatte hva begrunnelsen er for å stoppe dette gode prosjektet som dere har hatt helt fra starten – når man har brukt dette som månelanding. Alle tingene ligger til rette her: Fangstelskapet har teknologien, pengene er til disposisjon fra Stortinget – og de har fått informasjon om det – og Gassnova, som er statens selskap.

Da må dere forklare meg litt mer den egentlige begrunnelsen for hvorfor dette ble stoppet.

Møtelederen: Hvem spurte du nå, Thorheim? Spurte du Solhjell, eller?

Helge Thorheim (FrP): Jeg sa dere, og hvem som helst av dere er velkommen til å gi meg svar. Vi kan starte med Solheim, så kan Bjørnøy si litt – og så Solhjell.

Møtelederen: Ok – to og et halvt minutt igjen.

Erik Solheim: Det avgjørende elementet er prisen, for å sette i gang et prosjekt i størrelsesordenen 25 mrd. kr vil ingen i verden kopiere. Ingen vil være interessert i det. Hvis vi kan få dette vesentlig ned i pris, er det interessant for kinesere, indere og amerikanere å gå i en dialog med oss. Alle skjønner at det første CO₂-anlegget i verden vil være dyrere enn det siste. Sånn er det med enhver teknologi. Den første bilen var ikke lønnsom sammenlignet med hesten. Det første kan være dyrere, men det kan ikke være himmelrope utenfor en økonomisk realitet. Derfor ble dette stoppet.

Hvis man skal se framover – når det gjelder det å sette i gang noe som er lavere i pris – dette er som et svar til Raja tidligere: Hvis du får dette gjort av en leverandør som har interesse av å utvikle denne teknologien, kan denne leverandøren muligens ta risikoen i prosjektet. Da vil du kunne få prisen vesentlig ned. Da vil det være av interesse for verden.

Helge Thorheim (FrP): Før Bjørnøy får svare, vil jeg spørre: Er dette av hensyn til andre lands fangst og lagring? Her ikke vi selv et ansvar for miljøet ved å fjerne disse to millioner tonn så fort som mulig? Dette kan Bjørnøy svare på.

Helen Bjørnøy: Nei, jeg tror jeg skal overlate det til Bård Vegar Solhjell, for jeg var ikke statsråd da beslutningen ble fattet.

Helge Thorheim (FrP): Vær så god, Solhjell.

Bård Vegar Solhjell: Eg prøvde å gå gjennom nokre av dei refleksjonane i innlegget mitt, eg kalla det dei fire hovudargumenta eller forholda eg la vekt på. Så skal eg berre seie at det var ei viktig avgjerd som eg brukte tid på å kome fram til. Det var argument og drøftingar for og imot. Eg nemnde faktisk i stad eitt argument som kunne peike den andre vegen. Men det avgjerande var at i alle fall eg vurder-

te sjansen for at vi til slutt, der vi stod i 2013, skulle lykkast med fullskala anlegg på Mongstad, som såpass liten at eg meinte det ikkje var rett å gå vidare med det. Eg meinte det var større sjanse for å behalde målet og flytte satsinga til ein ny strategi.

Eg må berre få leggje til at det kunne høyrast ut som du no representerer eit parti som var djupt kritisk til denne avgjerda, og som slost for at dette må fortsetje. Men det var brei semje om at ein skifta spor og slutta fullskala på Mongstad, akkurat som det nokre år før var brei semje om den satsinga. Eg trur det først og fremst er eit uttrykk for at det har vore sterkt ønske om det i det politiske miljøet – men komplisert å kome vidare – og at det no til slutt var ei brei erkjenning av at det var klokare å skifte spor.

Møtelederen: Da er Thorheims tid ute.
Da er det Kristelig Folkeparti og Hans Fredrik Grøvan.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Takk for det, og takk for innledningene.

Mitt første spørsmål går til Solhjell.

Jeg sitter med en pressemelding fra 20. september i fjor, hvor du bl.a. skriver at en skrinlegger fullskalaanlegget for å styrke satsingen på CO₂-fangst og -lagring.

Synes du nå i ettertid at dette gir en sann beskrivelse og et riktig bilde av situasjonen?

Bård Vegar Solhjell: Eg vil seie at på det tidspunktet – og no – var mi vurdering, som eg har sagt, at sjansen for å lykkast med eit fullskalaprojekt innan 2020 og kome vidare med den norske CCS-satsinga ville auke viss vi la om strategien, etablerte ein strategi der vi forsøkte å finne eit anna anlegg eller andre metodar, finne eit anlegg i Noreg som vi kan ha fullskala på, og styrkje nokre andre sider ved den satsinga.

Ja, eg trur at viss vi hadde gått vidare og ikkje lykkast med fullskala på Mongstad, trur eg det hadde vore ei stor svekking – å ha investert milliardar i det – i forhold til eit alternativ som forhåpentlegvis lykkast ein annan stad. Eg veit at det òg vil vere svært vanskeleg, men eg har større tru på det.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Men dere bruker ordet «styrking» av arbeidet med CO₂-håndtering. Hva eksplisitt legger du i det når det gjelder den beslutningen?

Bård Vegar Solhjell: Det var det eg prøvde å seie no, at eg har større tru på å lykkast med fullskala CO₂-håndtering i Noreg på eit anna anlegg med ein ny strategi. Og så styrker vi satsinga på CCS på ulike måtar ved å styrkje test-senteret – økonomisk og på andre måtar – og ved å styrkje det forskingsprogrammet som heiter CLIMIT, som har vore ganske viktig for å drive fram den norske forskinga om dette.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Du sa også i din innledning at en ny strategi på et annet sted kunne være en løs-

ning. Hvilke prosjekter hadde du og regjeringen i tankene da den beslutningen ble tatt?

Bård Vegar Solhjell: Det vil eg ikkje gå inn i no. Det var heilt bevisst at vi ikkje la fram nokon prosjekt. Eg reknar med at alle her kjenner den Gassnova-studien som jobba med ulike prosjekt. No har eg skjønt at regjeringa heldigvis er i gang med å jobbe med ein ny strategi, og at vi vil få meir informasjon om det i samband med revidert nasjonalbudsjett – viss eg skjønnte det riktig frå noverande olje- og energiminister. No er det regjeringa som skal få leggje det fram. Eg har stor tru på det og håpar dei har stort trykk på det, men eg trur det vil vere veldig feil no å berre peike på ein stad og bestemme at det skal vere der.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Så dere hadde ikke noen strategi?

Bård Vegar Solhjell: Nei, som eg sa, så presenterte vi at vi ville leggje om og etablere ein ny strategi i tillegg til å styrkje nokre andre sider, særleg testsenteret og CLIMIT, ved det norske arbeidet med fangst og lagring.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Solheim, var det på noe tidspunkt aktuelt for deg som minister å håndheve vilkårene i utslippstillatelsen sånn at kraftverket ikke kunne ha startet opp?

Erik Solheim: Jeg anser det for å være umulig. Det var ikke en del av regjeringens samlede politikk. Men jeg vil også legge til at jeg tror, med den kjennskap jeg har til Stortinget, at å komme til Stortinget med noe som for alle praktiske formål ville ha betydd at Statoils betydelige investering på Mongstad – etter at den hadde blitt gjennomført – skulle vært så å si verdiløs, ville vært et veldig vanskelig standpunkt å fremme for Stortinget.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Er du enig i at du ved å fjerne vilkårene i utslippstillatelsen bidro til å undergrave troverdigheten til norske miljømyndigheter?

Erik Solheim: Nei, jeg er ikke enig i det. Som sagt, jeg tror ikke at det er det å – så å si – legge flere frister på dette som ville ha løst problemet. Problemet har vært at vi, det samlede Norge, ikke klarte å utvikle den teknologien til den prisen og i det tempoet som vi trodde fra start. Man kan spørre om vi var naive, men det var et samlet storting og regjering som sto bak dette, og vi har ikke klart det. Teknologien har vist seg mye vanskeligere å utvikle. Jeg vil igjen vise til Fremskrittspartiets utmerkede slagord: Framtida skapes, den vedtas ikke.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Er du enig med din etterfølger Solhjell i at arbeidet med CO₂-håndteringen nå er styrket gjennom den beslutningen?

Erik Solheim: Det viktigste nå er vel egentlig å se framover, på hva som kan være framtidsmuligheter. Dette er en teknologi verden desperat trenger. Hvis vi skal unngå

alvorlig truende klimaendringer, trenger vi den teknologien. Vi trenger den overgangen til det nye, fornybare som vi ikke riktig vet hvor raskt kommer til en pris verden vil kjøpe det til. Da trenger vi mange CO₂-anlegg. Da må prisen ned. Det viktigste Norge kan gjøre, er å se på: Kan vi få i gang et nytt prosjekt til en vesentlig lavere pris, f.eks. ved at det er integrert fra første stund, og f.eks. ved at den som leverer teknologien, også tar en økonomisk og kommersiell risiko ved prosjektet?

Møtelederen: Da er tiden ute.
Da går ordet til Lundteigen og Senterpartiet.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk, leder. Spørsmålene mine går til Solheim.

Du har flere ganger nå sagt at framtida skapes, den vedtas ikke. Det er jo da et slagord fra høyresida som er i kontrast til planøkonomiske eller regulerende virkemidler.

Her står vi altså oppi en situasjon hvor man skal utvikle en teknologi som koster mye penger, man skal investere i den – noe som koster mye penger – og den skal driftes, noe som koster mye penger. Vi snakker altså om store penger. Det er vel derfor man ikke har fått gjort det man skal på dette.

Så blir det sagt at det er viktig å ta risiko. Du sa det, Erik Solheim, at storskala var avhengig av markedet. Hvordan kunne dere egentlig tro at man kunne greie å løse dette med en sånn tro på markedskreftene, som vi vet har én ting ved seg – nemlig at det går opp og ned? Det er rimelig lite forutsigbart og stabilt.

Krever ikke en sånn enorm investering en stabilitet og en forutsigbarhet for at aktørene skal vite hva de har å forholde seg til?

Erik Solheim: Jeg oppfatter debatten om planøkonomi versus markedsøkonomi som ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Vi snakker nå om å ta vekk risiko, for her er det snakk om store penger, og hvordan skal man greie å få det til? Jeg sitter mer og mer med det inntrykket at her er det så stor ustabilitet at jeg ikke skjønner hvordan man trodde at man kunne greie å få realisert så store mål.

Erik Solheim: Du startet med en litt filosofisk betraktning ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ja, det var fordi du ga veldig «kred» til Fremskrittspartiet, så derfor tenkte jeg at vi fikk starte der.

Erik Solheim: Det er et godt slagord. Jeg oppfatter ikke det slagordet som Fremskrittsparti-politikk, jeg oppfatter det som aldeles utmerket SV-politikk – og Senterparti-politikk også, for den del. Jeg trodde Senterpartiet også var ute etter å skape verden. Men hvis jeg kan komme til selve saken: Jeg er en ivrig tilhenger av en markedsøkonomi, men en markedsøkonomi hvor staten setter rammer

for det markedet og gir incentiver i det markedet. Det var jo det staten gjorde her.

Men problemet slik jeg ser det, var at staten – i ettertidens store klokskap – satt med altfor mye av risikoen i dette. Mer av risikoen skulle ha vært ført til et privat selskap i markedet, som hadde hatt interesse av å utvikle denne teknologien. Det skulle selvsagt vært gjort sånn at staten så å si rammet inn markedet.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Altså ikke bare da at kvoteprisene har gått fra 18,50 euro til 3 euro, men vi er i den situasjonen at det er usikkerhet rundt mengden av CO₂ som kommer fra gasskraftverket. Det er usikkerhet rundt raffineriets framtid. Det er så mange usikkerheter at det vil være utrolig vanskelig å greie å føre et sånt prosjekt i land når man ikke har noen stabile forutsetninger for de ulike aktørene. Jeg trodde du ville hatt mer planøkonomi her i dette tilfellet, for å få i gang noe som er så stort, som markedet hittil har vist at det ikke kan løse.

Erik Solheim: Jeg er ikke så glad i begrepet planøkonomi ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Nei – planvedtak, da, som gir forutsetninger som man kan forholde seg til.

Erik Solheim: Det som har vist seg som en dunderende suksess i verden – i Kina, i Korea og nær sagt hvor man enn snur seg – er en statsinnramming, hvor staten gir incentiver til en markedsøkonomi, setter rammer, styrer gjennom skatter, styrer gjennom politisk regelverk på mange forskjellige måter, men i en markedsbasert økonomi, og hvor private selskaper tar en stor del av risikoen for å utvikle teknologien.

Det er det jeg er ute etter å se på når man skal se framover her: hvordan staten kan sette rammene, men hvor man kan flytte ansvaret for teknologiutviklingen fra staten til en privat aktør.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Greit. Men det er store kostnader, og det er spørsmål om hvem som skal betale. Hvem så du for deg at skulle betale dette? Hvor mye skulle Statoil betale, hvor mye skulle staten betale, hvor mye skulle forbrukerne betale? Det er en regning som må betales. Hvem skulle betale den, og hvordan fordeler du den?

Erik Solheim: Dette var jo et politisk drevet vedtak. Det var vi politikere, det var storting og regjering, som av miljøhensyn ønsket å utvikle denne teknologien. Så ble det inngått en avtale – og forrige statsminister, Stoltenberg, redegjorde veldig godt for dette i komiteen tidligere – med en aktør hvor staten har aksjer, men en kommersiell aktør i markedet, nemlig Statoil. Den avtalen kunne sikkert vært forbedret i etterpåklokskapens navn. Men den fundamentale forskjellen er at Statoils industrielle interesser ligger ikke, og lå ikke, i utviklingen av karbonfangst- og -lagringsteknologien. Man burde fått inn aktører med det som sin industrielle interesse, men

innenfor en ramme hvor staten selvsagt setter rammene.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så Statoil hadde ikke noen spesiell interesse av å vise seg som foregangsselskap og dermed få «kred» for det i det internasjonale markedet?

Erik Solheim: Jo, det hadde de.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men den var ikke tilstrekkelig?

Erik Solheim: Nei, men det er mye større interesse i et industriselskap hvis din interesse er å utvikle en teknologi som du etterpå skal selge, enn alle de andre hensynene. Jeg avviser helt tanken på at Statoil ikke gjorde sitt beste. Det er ikke det dette handler om. Men Statoil er et oljeselskap, dette har med Statoils renommé å gjøre, Statoil var interessert og har forsøkt å få dette til. Men andre aktører ønsker å utvikle teknologien for karbonfangst og -lagring, og det er ikke Statoils hovedoppgave.

Møtelederen: Da må vi gå videre. Det er SV og Karin Andersen.

Karin Andersen (SV): Ja, takk skal dere ha.

Jeg ønsker å spørre litt mer om hvorfor avslutningen kom nå. For som Solhjell sa, skulle det foreligge en ny konseptberegning på dette sommeren 2014. Hva var da begrunnelsen for at man ikke ventet til den konseptberegningen kom, så man kunne ha et mer konkret tall å forholde seg til når man besluttet at det ble for dyrt, fordi utgiftene da var Mongstad-spesifikke?

Bård Vegar Solhjell: Det skal eg svare kort på: Som eg sa i stad, meiner eg det var eit relevant argument for å fortsetje Mongstad-prosjektet – kanskje det eg i alle fall la størst vekt på. Men det var fleire andre forhold – eg prøvde å gå systematisk gjennom dei i mitt innlegg – som eg meiner trekte i ei anna retning. Som eg nemnde i innlegget, sat vi uansett med ein gjennomføringsavtale som vi hadde dratt med oss, og som var langt frå ideell. Vi måtte leve med ei usikkerheit rundt anlegget inn i framtida og at vi no i 2014, gjekk over til betydelege utgifter direkte knytte til Mongstad, som hadde liten overføringsverdi.

Eg la ikkje avgjerande vekt på om det estimatet var så høgt eller noko lågare. Det var uansett eit høgt tal, men viktigast: Dei andre usikkerheitene låg der uansett, og derfor meinte eg det var rett at vi i forbindelse med statsbudsjettet for 2014 tok den avgjerda.

Karin Andersen (SV): Dere satt her i sted og hørte på da Aker Solutions og Aker Clean Carbon var her. Det var vel Liv Monica Stubholt, som ikke lenger er ansatt i Aker Clean Carbon, som sa noe sånt som at man mistet av syne betydningen av samarbeidet om utviklingen av teknologi, og beskrev det som en litt generell trend, kanskje ikke knyttet spesifikt til bare dette.

Kan dere, som har sittet og jobbet intenst for å få til

dette, si litt om hvorvidt det er en riktig beskrivelse, eller om det er andre elementer som har telt med i dette?

Bård Vegar Solhjell: Kven spør du?

Karin Andersen (SV): Ja, f.eks. du, som var den siste på ballen.

Bård Vegar Solhjell: Eg oppfatta at det i regjeringa var betydeleg fokus på den delen av tenkinga; at det skulle bidra til utvikling av teknologi, og at det skulle – som bl.a. Erik Solheim fleire gonger her har sagt – ikkje minst bidra til å dra ned kostnadene på teknologi til eit nivå som gjer at han kan takast i bruk. Eg oppfattar at det har stått heilt sentralt i arbeidet med dette. Eg hørde ein eller annan kommentar, men det strir lite grann mot korleis eg oppfattar at merksemda rundt det og arbeidet med det har vore.

Karin Andersen (SV): Dere oppfattet ikke noen endret interesse fra aktørene som sådan for dette prosjektet? Det var ikke en generell tendens til at man ikke lenger var interessert fordi det var dyrt?

Bård Vegar Solhjell: Internasjonalt er det ein fundamentalt annan situasjon no enn for berre få år sidan, viss det er det du siktar til – dels fordi kvoteprisen i EU har gått ned. EU hadde enorme ambisjonar om kor mange anlegg dei skulle ha opp og stå, men dei har per no ingen.

Det er heller ingen tvil om at den teknologiske framgangen ein hadde forventa, har vore lågare. Men i dei miljøorganisasjonane, delar av industrien eller blant dei som jobbar med det i regjeringssystemet, oppfattar eg ikkje at dedikasjonen og interessa er mindre, snarare tvert imot. Mange av oss er enda meir opptekne av at vi må ha framgang på dette, fordi sjansen for å nå togradersmålet utan å lykkast med fangst og lagring er dessverre avgrensa.

Møtelederen: Nå er det Miljøpartiet De Grønne, ved Rasmus Hansson.

Rasmus Hansson (MDG): Mange takk.

Solhjell, du har understreket at du vurderte sjansen for suksess som så liten at det var en hovedbegrunnelse for å avslutte prosjektet. Jeg fortsetter å streve med å forstå hvorfor og hvordan den beslutningen ble fattet.

Det vi har hørt her, er bl.a. at Gassnova arbeidet på basis av at prosjektet skulle videreføres, og ble ikke konsultert i forbindelse med beslutningen om å stanse prosjektet.

Aker er av den oppfatning at prosjektet kunne og burde gjennomføres. De gikk temmelig langt i å si det og ble ikke konsultert i forbindelse med beslutningen om å legge ned prosjektet.

Så har vi dette som har blitt gjentatt utallige ganger: Tallet 20–25 mrd. kr var man vant til gjennom mange år, og Stortinget hadde sagt «kjør».

Kan du prøve å forklare én gang til hvilke spesifikke forhold det var som fikk denne beslutningen til å bli så end-

ret når så sentrale aktører som Gassnova og Aker hadde en annen oppfatning?

Bård Vegar Solhjell: Det var ikkje sånn at synspunkt i retning av at ein burde avslutte eller følgje eit anna spor, eller at det var problem, var ukjente i norsk offentlegheit før vi presenterte avgjerda i september i fjor. Tvert imot, det hadde over tid vore omfattande debatt om det, og som har vorte sagt her før, vart spørsmålet diskutert gjentekne gonger òg i regjeringa – ikkje minst før mi tid som miljøvernminister.

Eg prøvde å gå gjennom fire forhold, og eg respekterer at du vil at eg skal ta ein runde til på det. Eg skal prøve å gjere det kort.

Rasmus Hansson (MDG): Nei, jeg trenger ikke noen runde til på det. Jeg husker de fire punktene, men de var av ganske generell karakter. Jeg nevner altså to helt sentrale aktører som ikke engang ble konsultert i forbindelse med denne beslutningen, og som har en annen oppfatning. Det gjør inntrykk på komiteen.

Det gjør også inntrykk på komiteen at veid opp mot det har man fire generelle vurderinger, som det er vanskelig å høre substansen bak når det gjelder den utviklingen som har vært over flere år, hvor kostnadene hele tida har vært de samme, og de har vært godkjent av Stortinget.

Er det noe vi ikke har fått vite her?

Bård Vegar Solhjell: Så vidt eg veit, har Stortinget fått vite alt det skal. Det har eg lagt merke til at både tidlegare olje- og energiministrar og noverande olje- og energiminister har bekrefta. Avdelingsdirektør Meisingset har gjort det same. Det er mitt inntrykk òg. Men det er klart at det er vurderingane av den informasjonen og kva det skal bety, som er det viktige. Men viss eg får lov ...

Rasmus Hansson (MDG): Nei, helst ikke, for jeg vil gjerne stille et spørsmål til. Du har sagt det, og vi får bare godta hva du mener om det.

Det neste spørsmålet er knyttet til aktører og gjennomføringskraft. Nå sier du at dette skal sette oss bedre i stand til å drive CO₂-fangst og -lagring i Norge i tida framover. Noen av de aller viktigste argumentene knyttet til CO₂-fangst-prosjektet på Mongstad var for det første at dette skal gjelde gass, fordi det er så viktig for Norge, og Norge kan bidra med noe spesielt, og for det andre skal det gjelde Statoil, som er en helt avgjørende aktør, teknologisk, økonomisk og på andre måter.

Nå er begge de to aktørene avlyst, og det er ikke umiddelbart lett å se at det er noen andre prosjekter i tilnærmet samme størrelsesorden som kan ta opp arven etter dette prosjektet.

Hva er det som gjør at man tenker at dette kan bli billigere og mer effektivt enn det ville blitt å fullføre dette prosjektet, ta kostnadene og så skaffe den erfaringen som det var meningen å skaffe med Mongstad-prosjektet?

Bård Vegar Solhjell: Den avgjerande grunnen til at det vart Mongstad, var at det stod eit gasskraftverk og eit

kraftvarmeverk der, som det var søkt om konsesjon for, og mange var opptekne av at om vi skulle ha eit nytt slikt anlegg, skulle vi ha reinsing på det. Det var den avgjerande grunnen til at det vart der.

Men det er òg viktige argument for at Noreg skal gjere det på gass. Men det er òg stort behov for at det vert gjort på industrielle anlegg. Gassnova har hatt ein studie, og eg trur at ein skal presentere dei endelege resultat frå den i løpet av 2014, viss eg ikkje hugsar feil. Nokre av dei anlegga ser lovande ut, men eg trur det aller viktigaste no er å leggje ein strategi som er meir open på kvar ein kan lykkast med den ambisjonen, og erkjenne at det er klart at det kjem til å verte vanskeleg – for all del.

Rasmus Hansson (MDG): Helen Bjørnøy, Statens forurensingstilsyn anbefalte at utslippstillatelsen som skulle gis i forbindelse med konsesjonssøknaden til Statoil, skulle inneholde et krav om fullskala reinsing fra dag én. Den vurderingen gjorde Statens forurensingstilsyn dels på generelt grunnlag, på basis av sin ekspertise med den typen vurderinger, og eksplisitt på basis av Statoils konsesjonssøknad. Dette ville jo åpenbart vært det suverent viktigste incitamentet regjeringen kunne hatt for faktisk å få gjennomført dette prosjektet, som skulle både utvikle teknologi og – det som ingen snakker om lenger – rensse masse CO₂.

Hva var grunnen til at du ikke fastsatte krav om fullskala reinsing i utslippstillatelsen i 2006?

Helen Bjørnøy: Det var rett og slett ikke politisk mulig å få til å sette det kravet fra dag én.

Rasmus Hansson (MDG): Ble du overkjørt?

Møtelederen: Da er tida ute, men du skal få svare på spørsmålet om du ble overkjørt.

Helen Bjørnøy: I forhandlinger blir en ikke overkjørt, men en ender på et kompromiss.

Møtelederen: Da går vi over til oppsummeringsrunden, og da er vi tilbake ved denne problemstillinga vedrørende Solheim. Det er 10 minutter, men Solheim skal også ha et par minutter til å oppsummere, synes jeg. Vi begynner med spørsmålene, og så ser vi hvor langt vi kommer. Så bryter jeg inn når klokka er der, og så får Solheim tillatelse til å avslutte.

Da begynner vi med Abid Q. Raja, som har to oppfølgingsspørsmål – vær så god.

Abid Q. Raja (V): Takk for det, komitéleder.

Solheim, du var inne på det at det ikke var noe å utsette på Statoil. Jeg må bare gjøre deg kjent med at i kronikken til Bård Vegar Solhjell skriver han:

«Statoil har ikkje hatt naudsynt trykk på dette prosjektet».

Men de to spørsmålene som jeg har – det ene er til Solhjell, og det er: Du nevnte at denne avtalen ikke var god nok. Det skriver du også i denne artikkelen. Hva er det i

den avtalen Stoltenberg inngikk i 2006, som du mener er feil og dårlig?

Og til Solheim: Dette med utslippstillatelser ...

Møtelederen: Ett av gangen. Solhjell først.

Bård Vegar Solhjell: Som eg sa i innleiinga mi, synest eg Riksrevisjonens vurderingar rundt den avtalen – den mangelen på incitament den grunnleggande sett gjev – er ganske gode. Så veit eg at det var ei hard forhandling, og den tøffaste avtalen ein kunne få – god nok til at vi breitt slutta oss til han. Men det er mi vurdering at ein annan og betre avtale frå byrjinga av, som Riksrevisjonen òg seier, kunne gjeve eit betre grunnlag for suksess.

Abid Q. Raja (V): Takk, komitéleder.

Solheim, du var inne på at ingen regjering, eller at det ville være galskap – jeg husker ikke akkurat hvilke ord du brukte. Men 25 mrd. kr – det kunne man ikke gjøre. Men dette tallet kjente man allerede i 2009, så man kunne jo stille spørsmål ved hvorfor man ventet med å skrinlegge det til først etter valget.

Men mitt spørsmål til deg gjelder utslippstillatelsen: Hvilke signaler gir det til andre industriaktører at staten sier seg villig til å endre vilkårene i gitte tillatelser – hvor industriaktøren altså står igjen som den store vinneren til slutt, og staten som den store taperen?

Erik Solheim: Først må jeg si at du legger inn en rekke premisser i spørsmålene dine som du forventer at vi liksom skal overhøre og ikke kommentere. Nå skal jeg la være å gjøre det denne gangen, men ...

Abid Q. Raja (V): Nei, bare svar, du.

Erik Solheim: Ja, men du sier at jeg skal bare svare på spørsmålet, etter at du har lagt inn i hvert fall tre premisser med egne standpunkter i ditt spørsmål. Det er en krevende øvelse, jeg vil bare ha sagt det.

Så var det spørsmålet: Det vesentlige, som også Aker var inne på tidligere, var jo det signalet som ble sendt, om at det kunne være en helsefare knyttet til aminer. Det, sa Aker, ga gjenlyd internasjonalt og var et betydelig problem for deres kommersielle produkt. Det erkjenner jeg. Men jeg tror likevel at ...

Abid Q. Raja (V): (til møtelederen:) Kan jeg spørre ham igjen? Det er ikke aminer jeg spør om.

Erik Solheim: Det ville være veldig mye lettere hvis jeg fikk snakke ferdig om det du spør om. Når du stiller fire forskjellige spørsmål, må jeg i hvert fall få svare på ett av dem.

Det vesentlige internasjonale signalet som ble sendt i forbindelse med utsettelsen i 2010, var at aminer kan være en helsefare. Og jeg gjentar: Det å ta et hvilket som helst annet standpunkt da, ville vært umulig, fordi det ville rett og slett ikke kunne forsvares overfor befolkningen som bor rundt Mongstad. Jeg tror også at det

ville utsatt det hele, for folk ville ikke godtatt et sånt svar.

Møtelederen: Det var muligens en misforståelse mellom spørrer og svarer, så Raja får lov til kort å oppklare dette.

Abid Q. Raja (V): Ja. Nei, jeg spurte ikke om aminer, men spørsmålet – jeg kan gjenta uten noen ...

Møtelederen: Spør.

Abid Q. Raja (V): Ja. For å korte ned spørsmålet: Hvilke signaler gir det til andre industriaktører, det at staten sier seg villig til å endre vilkår i gitte tillatelser, slik du gjorde i 2010?

Erik Solheim: Jeg tror ikke det var noe signal til noen industrielle aktører i det. Det viktige signalet var aminsignalet som ble sendt ut. Industrien som satt der og skulle selge dette internasjonalt, var opptatt av det som lå i det, fordi det skapte vanskeligheter for dem. Jeg vet at det ikke er det du spør om, men det var den vanskeligheten industrien møtte. Industrien møtte ikke den vanskeligheten som du framstiller. De møtte vanskeligheten med aminer – det at vi indirekte hadde sagt at aminer kan være helsefarlig. Men jeg gjentar: Ethvert annet standpunkt til det ville vært umulig. Du må ta en helsefare på stort alvor. Så er den jo i stor grad blitt avblåst siden, men du verden så flott det er.

Møtelederen: Jette F. Christensen, og så Helge Thorheim.

Jette F. Christensen (A): Takk.

Mitt spørsmål går til Solhjell: Du, og alle som har vært involvert i dette, har sagt at Stortinget hele veien har vært informert godt nok. Allikevel unnlater du, som mange andre, å svare konkret på spørsmål om vurderingene av dette innad i regjeringen mot slutten. Hvorfor det?

Bård Vegar Solhjell: Det kan eg grunngeve. Eg meiner det er viktig at Stortinget får all informasjon, og eg meiner det er viktig at vi svarer for avgjerder, men eg meiner at prosessar – saksbehandlinga internt i regjeringa – skal halde fram med å vere interne. Det er to grunnar til at eg ikkje vil svare på spørsmål om det. Den eine er at føresetnaden for meg og alle andre som har delteke i sånne diskusjonar, enten det er via skriftlege R-notat eller via samtalar og diskusjonar, har vore at vi er kjende med at det er fortrulege samtalar og diskusjonar, som kan føre fram til slutt til ei offentleg avgjerd. Viss andre statsrådar kom og begynte å fortelje om sånne prosessar, hadde eg synst det var – ja, sterkt kritikkverdig. Og så vidt eg veit, har det vore praksis ikkje berre i den siste regjeringa, men i regjeringar tidlegare.

Så kunne ein tenke seg argumentet mot det – at det heller burde vere sånn at det som i dag er interne sakspapir, er offentlege, og at kva synspunkt ein enkelt statsråd har, skulle vere offentleg. Det ville eg vere sterkt ueinig i. I

store komplekse prosessar er det ofte sånn at det er mange underliggande etatar innan ulike sektorar, ofte med ulike syn og interesser, som skal få eit klart signal av regjeringa om noko. Då er vi heilt avhengige av at det finst éi regjering – eitt standpunkt frå regjeringa. Eg trur Stortinget er best tent med å kjenne eitt standpunkt frå regjeringa, og eg er heilt sikker på at alle som skal sitje og gjennomføre, er det. Då må dei føregåande drøftingane kunne vere interne, og ein må kunne ha ulike synspunkt og vurderingar, men regjeringas standpunkt må kome ut gjennom ei avgjerd til slutt. Skulle ein ønskje å endre det, er eg open for det, men då synest eg nokon bør foreslå å gjere endringar i det regimet. Eg trur dagens regjering opererer på same måten.

Møtelederen: Da tror jeg det er besvart.
Helge Thorheim – og så Michael Tetzschner.

Helge Thorheim (FrP): Jeg har et spørsmål til Solheim før han må reise. Vi har snakket mye om kostnadene ved teknologien. Aminteknologien er nokså kostbar, så vidt jeg har forstått, og vi har hatt aminproblemet knyttet til helse også. Vi har hatt selskaper her som jobber med karbonat-teknologi, og de hevder at dette er en mye rimeligere teknologi. Jeg tror det var forrige gang – da hadde vi noen fra Sargas inne, som sa til oss: Ja, vi tok det opp med Solheim og tilbydde faktisk et prosjekt basert på karbonat-teknologi. Men slik jeg oppfattet dem, møtte de en kald skulder. Hvis du husker det innspillet, kan du si litt om din vurdering den gangen?

Erik Solheim: Jeg husker veldig godt det møtet med Sargas. Jeg er ikke i stand til å vurdere de forskjellige teknologiene som kommer fram her, og med all respekt for Stortingets klokskap, er det vanskelig for oss politikere å gjøre det. Jeg vil bare komme med en veldig sterk oppfordring til Tord Lien, som vil være den som skal håndtere dette videre, og til regjeringen: Gjør en grundig, skikkelig vurdering av Sargas' alternativ, gjør en grundig vurdering av andre kommersielle aktører, og forsøk å få til en avtale for et nytt anlegg i Norge, hvor mesteparten av risikoen blir tatt av en aktør som har som forretningsidé å utvikle karbonfangst og -lagring. Om det bør være Sargas eller andre, har ikke jeg forutsetninger for å bedømme, men det var spennende det Sargas la fram.

Møtelederen: Da, Solheim, er tida inne – hvis du ønsker å si noe til slutt, og vi skal holde det vi har lovt, må du si det nå.

Erik Solheim: Det må bli den ene setningen som egentlig ligger i forlengelsen av det gode spørsmålet fra Helge Thorheim: Jeg håper inderlig at Norge blir en pioner og får til denne teknologien – at vi kan bli et spissland som, sammen med andre, gjør det. Men da må vi få det til på en vesentlig billigere måte enn det som har ligget i dette programmet til nå. Jeg tror at den enkeltfaktor som lettest vil få ned prisen, er å forsøke å flytte ansvaret for den kommersielle framdriften for den teknologiske utviklingen til

en aktør som vet at den etterpå kan tjene penger på å selge denne teknologien. Så det å finne et nytt prosjekt med det innholdet tror jeg er veien framover for Norge.

Så vil jeg legge til at jeg synes også vi skal vurdere om det kan gjøres andre steder i verden. Det er helt andre karbonintensiteter andre steder i verden – det kan argumenteres for og mot om det gjør det lettere, men med nesten stor sikkerhet ville du kunne få til noe som gir mye større utslippsreduksjoner for pengene, om du f.eks. gjorde det i Sør-Afrika. Men det nytter ikke å sitte med saksbehandling av dette i dette forum, så dette er ideer jeg bare inderlig håper at Tord Lien vil legge fram for Stortinget på et tidspunkt. Jeg må si at den åpne holdningen han hadde da han var her for noen dager siden, imponerte meg.

Møtelederen: Komiteen sier takk til Solheim. Vi fortsetter med Solhjell og Bjørnøy.

Michael Tetzschner – vær så god.

Michael Tetzschner (H): Igjen til Solhjell: Det gjelder rekkevidden av hvor aktiv man skal være i å informere Stortinget om at motiverende elementer i Stortingets vedtak er blitt forandret. Lenge svarte du i overensstemmelse med det jeg synes er god statsskikk, men så avsluttet du med å si at denne informasjonsplikten stort sett ikke inntreffer før man har truffet formelle beslutninger. Da må jeg høre nærmere: Er det slik at du mener at man kan unndra Stortinget vesentlig informasjon om saker Stortinget har forutsatt blir gjennomført, i påvente av at det treffes formelle beslutninger? Da blir det ikke særlig mye igjen av – skal vi si – ajourført informasjon til Stortinget, for det er et tidspunkt man kan velge selv. Mitt spørsmål er: Mener du ikke at informasjonsplikten inntreffer på et mye tidligere tidspunkt?

Bård Vegar Solhjell: Jo. Det var ikkje det eg meinte å seie. Eg meiner vi har lagt fram nødvendig informasjon «as we go», og til slutt presentert avgjerda kort tid etter at ho var teken.

Møtelederen: Da er det Hans Fredrik Grøvan – vær så god.

Hans Fredrik Grøvan (KrF): Takk.

Spørsmålet går til Solhjell. Fullskalaanlegget er skrinlagt. Det skal lages en ny strategi, har du sagt. Samtidig har du gitt uttrykk for at dette skal være på plass i 2020. Hvor realistisk er det å få til dette – ut fra din kjennskap til og din kunnskap om prosjektet – innen seks år?

Bård Vegar Solhjell: Det er ikkje eg som har sagt at det skal vere på plass innan 2020. Eit samla storting – òg Kristeleg Folkeparti, trur eg – har det som ein felles ambisjon.

Det er ein veldig tøff ambisjon – det er det ingen tvil om – men desto viktigare at vi jobbar med høgt trykk for å nå dette. Eg trur at sjølv om eg sa at det er mykje bra med det vi har gjort innan CCS til no, er det å få eit fullskalanalegg – eller fleire fullskalaanlegg ulike stader – opp

å stå, og som kan ta kostnadene ned og få prøvd ut teknologien, veldig viktig. Det er veldig krevjande, men mogleg og nødvendig å satse på.

Møtelederen: Da er det Rasmus Hansson – vær så god.

Rasmus Hansson (MDG): Takk.

Det som er den aller viktigste beholdningen i dette prosjektet, er selvfølgelig den satsingsviljen og ambisjonen som lå i det opprinnelige prosjektet. Så er det bare desto mer sørgelig at det faktisk ikke ble gjennomført.

Det har vært argumentert for at vi er kommet til et tidspunkt da dette er blitt voldsomt dyrt. Det er et argument for at det skulle avvikles, bl.a. fordi vi er i et marked hvor bunnen er falt ut av interessen for CCS.

Det siste spørsmålet er: Er det ikke tvert imot et argument for å gjennomføre dette prosjektet for en kostnad som faktisk var kjent, og godkjent av Stortinget, når resten av verden står og venter på at noen skal ta det første skrittet, og hvor teknologien og industrien har et akutt behov for å se et prosjekt som er oppe og går, og som skaffer fullskalaerfaringen, i tillegg til den ekstrabagatellen at vi stadig – og kanskje i 18 år til – skal slippe ut disse millionene tonn med CO₂? Er ikke det et argument for det stikk motsatte, nemlig å gjøre det man opprinnelig tenkte, nemlig å gjennomføre dette fullskalaprojektet?

Bård Vegar Solhjell: Mi beste vurdering var at sjansen for at vi skulle lukkast med dette, ikkje var stor nok til å gå vidare, og at vi har større sjanse til å lukkast med ein annan strategi, som eg gjorde greie for.

Elles står det vel i Miljøpartiet De Grønnes program at dei er mot fangst og lagring generelt, og at dei var mot Mongstad-prosjektet. I tillegg gjekk heile Stortinget inn for denne endringa. Så ho har ganske brei tilslutning, må det vere lov til å minne om.

Møtelederen: Siste spørrer er Per Olaf Lundteigen – vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Miljøverndepartementets fagorgan, det nåværende Klif, har gitt inntrykk av at kreftefaren ved aminteknologien kan ha vært overdrevet. Olav Skalmeraas, direktør for CO₂-handtering i Statoil, skriver i Dagens Næringsliv mandag:

«Vi hadde grenseverdiene, men ikke verktøyet for å teste om teknologiene møtte disse.»

Solhjell, er det også din vurdering av situasjonen – en hadde grenseverdiene, men ikke verktøyet for å teste om teknologiene møtte disse? Var det det som var kjernen i det spørsmålet, som Statoil her skriver?

Bård Vegar Solhjell: Miljødirektoratet heiter det no.

Eg trur elles at eg ikkje er den rette til å svare på det spørsmålet, for heile den diskusjonen var før eg var miljøvernminister. Erik Solheim var innom det her.

Eg har òg høyrte kva som er sagt, men eg trur det vil vere galt av meg å gå inn i det.

Møtelederen: Jeg takker igjen for alle spørsmål og alle svar.

Da gir vi dere mulighet til å komme med korte merknader til slutt, hvis dere ønsker det.

Bjørnøy – vær så god.

Helen Bjørnøy: Jeg har lyst til å si at CO₂-håndtering blir av FN's klimarapport nevnt som et av de viktigste punktene for at vi skal klare å nå helt nødvendige mål for å redusere klimagassutslippene.

Jeg håper at denne høringen gir oss mulighet til å lære mye av det vi har gjort. Men først og fremst vil jeg oppfordre alle gode krefter til å bruke lærdommen fra denne høringen til å sette enda større mål for hvordan vi skal komme i land med CO₂-håndtering, og hvordan vi skal klare å redusere klimagassutslippene, for å nå de klimamålene vi må ha for å redde kloden. Jeg håper virkelig at høringen ikke resulterer i at vi snakker ned nødvendige ambisjoner på klimaets vegne.

Det er i grunnen mitt siste ord og mitt inderlige ønske at Stortinget fatter nødvendige vedtak og viser sterkt og stort politisk mot for å klare å håndtere klimautfordringen som vi står overfor.

Møtelederen: Solhjell – vær så god.

Bård Vegar Solhjell: Eg vil først takke – for opphaldet, heldt eg på å seie – for gjennomkøyringa, eller kva eg no skal kalle det.

Eg vil avslutte med å seie at vi er jo eigentleg i den

situasjonen at mange har sete før oss her og svart for utfordringa med gjennomføringa av noko som har hatt uvanleg, vil eg seie, brei tilslutning i det norske storting – som altså mange har stått bak – men som det likevel er riktig å gå inn i og lære av.

Så er vi no i den situasjonen at bl.a. eg har svart for kvifor vi avslutta eit prosjekt som heile Stortinget stilte seg bak. Det er òg viktig å lære av den delen av avgjerda – var det riktig, kvifor, argument for og imot, osv. Det er i alle fall ting her som kan peike i retning av – synest eg – at det må vere ein fellesskap. Vi har hatt ein felles politisk eigarskap til å gå inn i og ein felles politisk eigarskap til å gå ut av fullskala Mongstad. Kan vi då bevare ein felles politisk eigarskap til òg å gå vidare? Det er jo no den verkeleg store utfordringa er framfor oss: Korleis skal vi kome vidare med fullskala CO₂-fangst og -lagring i Noreg?

Eg vil berre gjenta heilt til slutt det siste eg sa i introduksjonen min: Lat oss for all del ikkje late utfallet av dette verte at alle som har med dette å gjere – frå olje- og energiminister og miljøvernminister og ned til oss i Stortinget – vert meir forsiktige med å ta djerve og store klimagrep i Noreg. Det er det stikk motsette som trengst. Då toler vi både ei høyring og mange høyringar om dette i etterkant. Vi treng akutt å kome vidare med klimaarbeid – i Noreg og internasjonalt.

Møtelederen: En samlet komité sier takk til Bjørnøy og Solhjell.

Takk for i dag.

Høringen slutt kl. 18.00.
